

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 2 (17)

ТОРОНТО

1968

Ціна: 1.25 дол.

● ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

● ЧИТАЙТЕ!

● ПОШИРЮЙТЕ!

ПЛАСТОВІ ЖУРНАЛИ:

ГОТУЙСЬ

ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОГО
НОВАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата: Канада — \$3.30, США — \$3.00.
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: Miss Lesia Chraplywa, 158 East — 7th St., Apt. 3A
New York, N. Y., 10009, U.S.A. АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ: Hotujs Magazine
c/o Plast Inc., 140 Second Ave., New York, N. Y., 10003, U.S.A.

ЮНАК

ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОГО
ЮНАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата в Канаді і США — \$5.00
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: Mrs. Olha Kuzmowycz, 221 Fire Island Ave., Babylon,
N. Y., 11702, U.S.A. АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ: Yunak Magazine, 2199
Bloor Street West, Toronto 9, Ontario, Canada.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Появляється квартално. Річна передплата в Канаді і США \$5.00.
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ та АДМІНІСТРАЦІЇ:
PLASTOVY SHLIAKH, 2199 Bloor St. West, Toronto 9, Ont., Canada.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Квітень - червень 1968

Видає Головна Пластова Булава

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ та АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh, Magazine, — 2199 Bloor Street West, Toronto 9, Ont., Canada.

PLASTOVY SHLIAKH

April - June 1968

Виходить щотри місяці

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: пл. сен. Омелян Тарнавський; **члени:** пл. сен. Михайло Бажанський, пл. сен. Осип Бойчук, пл. сен. Орест Гаврилюк, пл. сен. Яро Гладкий, пл. сен. Тоня Горохович, пл. сен. Ольга Кузьмович, пл. сен. Іван Манастирський, пл. сен. Атанас Мілянч, пл. сен. Лариса Залеська, пл. сен. Микола Плавюк, пл. сен. Володимир Савчак, пл. сен. Данило Струк, пл. сен. Юрій Ференцевич, пл. сен. Атанас Фіголь. **Мовний редактор:** Левко Ромен.

Технічний редактор і адміністратор: пл. сен. Омелян Тарнавський.

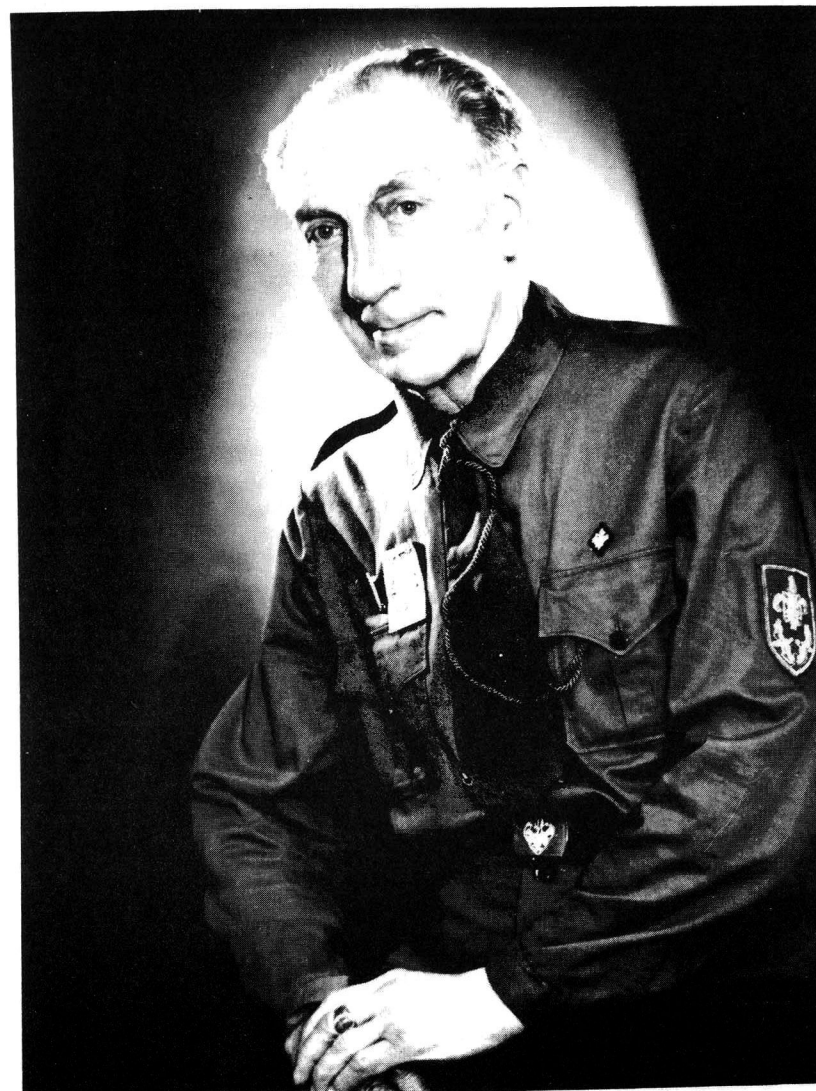
ЗМІСТ

Найвищий Архипастир серед своїх вірних	1
У пам'ять нашого Основоположника	3
З думок Дрота	12
М. Добрянський: Поховали Пана Отамана... ..	14
М. Сулима: Наукова революція	20
І. Старак: Повернімося до джерел пластування	29
В. Соханівський: Чия вина, що дехто покидає Пласт?	32
Л. Залеська-Онишкевич: А тепер уже купуємо навіть пластову обов'язковість	36
В. Савчак: Про політичне виховання в Пласті	38
Л. Храплива: Яке наше ставлення?	42
О. Гаврилюк: Лист до друга	44
За речеву дискусію і творчу критику	48
Реєструємо голоси про МПЗ	49
В. Базарко: Чи нашій молоді справді загрожує денаціоналізація	54
М. Грушкевич: Що я вважаю найважливішою проблемою української молоді	55
Хроніка важливіших пластових подій	58
В. Савчак: Вибрана бібліографія про Україну чужими мовами	61
Пожертви на пресфонд "Пл. Шляху"	69
До нас пишуть	72

Річна передплата: США і Канада — \$5.00, Австралія — \$3.00 австр., Австрія 100 шіл., Аргентина — 350 пез., Бразилія — 200 кр., Великобританія — 1.0.0, Німеччина — 10 н.м., Франція — 15 фр. Ціна одного числа у США і Канаді \$1.25.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine, published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n, 2199 Bloor Street West, Toronto 9, Ontario, Canada Authorized as second class mail by the Post Office Department, Ottawa, and for payment of postage in cash.

KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont.

Alexander M. Novitsky

*9. 8. 1886 — †29. 3. 1968

інші відповідають запитом: а чи не можна якось і на постання ситуації впливати? Подібні питання йшли в десятки, одне викликало наступне.

— Це площина — я б сказав — національно-історичного освідомлення пластуна. Вона, я не буду заперечувати, дуже важлива. Але, як мені здається, ще важливішою була площина практична, пластова самовиховання.

— Так, ти поставив крапку над «і». Двадцять років — це було те десятиріччя, у якому на західних областях України творилась нова людина.

— Чи не звучить це надто декларативно?

— Не думаю. Адже це те саме, що ти сказав; я тільки хочу зв'язати це із конкретними процесами того часу. Коли ми згадували про нещадну критику попередньої генерації, то не закривали очей на інші процеси того десятиріччя. Це доба глибокого шумування і шукання та доба позитивної творчості. У другому десятиріччю, у тридцятих роках, ми дійшли до такого стану, що на польському боці почали серйозно боятися життєздатності українського елемента. У тому часі в душі інтелігентного українського селянина починало зароджуватися почуття власної гідності і почуття національної гордості. Від нього ці почуття передавались іншим, і на селі формувалась нова психіка. І коли це порівняти зі станом ментальності, яка переважала ще 1918-го року, то маємо справу з переродженням психіки основної бази народу, селянського загалу. Це був наявний продукт тих нових процесів, які нуртували в українському суспільстві 20-тих років. Пласт дав свій немаловажний внесок у ці процеси.

— Ти дуже стримано висловився — «немаловажний внесок».

— Бо я не люблю того, що англійці називають «оверстейтмент» (переборщування в оцінках). Коли сусіди починали боятися нас, тих самих, яких упродовж кількох століть легковажили, то вони бачили наші нові здобутки, плоди праці нових людей з новою ментальністю. Справді — це ж формувалась нова людина. Ось її головні типи: конструктивний організатор (творець матеріальних цінностей) — кооператор економіст; освітник і культурний діяч; боець-революціонер; і врешті — державник.

— Куди зараховуєш пластунів?

— Пластуни були всюди, але всюди вони творили ту верству, яка єднала різні типи, яка давала їм одностайне скерування з головною метою: держава. Патріотичне самовиховання пластуна завершувалося в державі, — неважливо — декларував він чи ні, він шов до держави. Пласт — у цьому була його історична роля — творив українську духову державу.

— Пласт як держава? Тут чогось не розумію.

— Бо я ще не довів думки до кінця. Пласт не був і не хотів бути сурогатом держави; але Пласт виховував українського державника, хоч про це ніколи не заявляв. Візьмімо самовиховання молоді

у Пласті: сходини, мандрівки, табори, пластова вмільність і самодіяльність, обов'язок помагати іншим, обов'язок «доброго діла», участь у загальнонаціональних акціях, у збірках на народні цілі, обов'язок не занедбувати свого навчання в школі — і це все в душі щодня реалізованого пластового закону, і це все підпорядковане найвищому заповітові: вірність Богові і Україні. Це були вимоги важкі, але пластун брав їх добровільно і добровільно виконував. Це була в українській дійсності цілком нова система формування людини. І прийшла вона тоді, коли само життя поставило питання про нову людину.

— Це все так, я це признаю. Але де тут держава?

— Я гадаю, — ми вже вийшли з початкового етапу розуміння держави. Ми це поняття поширили і зглибили. Держава — не тільки влада, територія і кордони; не тільки уряд, парламент, адміністрація, поліція, армія, вибори, дипломатія. Це кістяк, який мусить бути виповнений тілом і оживлений та одуховлений. Суспільство, щоб здобути державу, — а ще важливіше, щоб здобути державу втримати — мусить витворити цілу систему духових цінностей і моральних вартостей. Держава — це співжиття і співпраця в рамках сотень установ і тисяч організацій, це передусім довір'я між людьми і взаємна лояльність, спільне прагнення до чогось великого...

— Може схочеш висловитися конкретніше.

— Дуже радо, але тепер уже ніколи, бо зближаємося до мети.

— Справді, за кілька хвилин будемо в Мюнхені.

— Але ще мушу сказати одне: застосуємо пластовий кодекс у нашому громадському житті і матимемо державу, покищо принаймні її зразок на чужині. Адже ми знаємо, від чого найбільше терпить наше політичне життя: у нас досі панує фальшива думка, що в політичному житті не зобов'язують моральні засади, що там немає місця ні на чесність, ні на пристойність.

— Було б корисно розглянути, звідкіля ця думка.

— Це заширока насьогодні тема. Така думка походить із різних джерел. Можливо, від старого ліберально-міщанського переконання: мовляв, політика «брудна річ», тож із цього висновок — не треба дбати про власну чистоту, коли берешся до політики. Можливо — це відрижки із проповідей «аморального волонтаризму». Але залишмо це. Які б там джерела не були, а лиха з цього багато. Ти подумай — якби пластуни-сеньйори започаткували рух за «ферплей» в українській політиці... — Ось ми вже в Мюнхені...

— А може запишеш цю нашу розмову?

— Спробую...

НАУКОВА РЕВОЛЮЦІЯ

Замість вступу

Дехто називає наш час атомовою добою або добою науки. Це не однозначне із тим, що наука не існувала раніше. Щойно у нашій добі наукова діяльність людини набрала повного розмаху, а модерне людство переживає нову революцію. По політично-суспільних революція прийшла наукова, а з нею приходять і сексуальна. Наукова революція віддзеркалюється у швидкому поступі техніки, у швидких змінах метод продукції, життєвого смаку та оборонних систем великодержав. Ніколи раніше в історії людства зміни не були такими раптовими.

Подібні потрясення людство переживало за сільсько-господарської, а згодом індустрійної революції. Тоді, коли попередня індустріальна революція вплинула на розвиток сільського господарства, а з тим і на зріст населення, наша сьогодняшня індустріальна цивілізація — це сітка заводів, ціла система транспортації та комунікації, наша цивілізація позначена збільшеною консумпцією енергії, сталі, заліза, алюмінію, бензини на кожну одиницю. Колись держава залежала від продукції харчів, у наш час держава стає залежною від технології та науки. Чи можна собі уявити модерне місто без електричного струму упродовж цілої доби? У зв'язку із цим сучасне суспільство стає чимраз скомплікованіше, а через те зростає потреба наукових дослідів на всіх ділянках життя. В останньому п'ятдесятиріччі потреба фахових і технічних сил зросла вдесятеро.

Енциклопедисти, що колись усе знали і все могли зробити, тепер не існують. Усе нові і нові проблеми стають перед людиною, усі ділянки життя вимагають спеціалістів. Людина щораз більше мусить користуватися у житті цілим комплексом знання, накопиченого у мільйонах книжок і періодиків. Тільки англійською мовою річно публікується 12,000 назов книжок з ділянки стислої науки та технології. Знання треба засвоювати прискіпшеним темпом, якщо людина чи нація хоче утриматися на поверхні життя. Ми не встигаємо за темпом наукових дослідів. Людина приголомшена тим, що довкола неї все міняється, вона не знає, куди це все веде, яка її роль у цій добі наукової революції. Навіть у таких консервативних ділянках як релігія, духові і моральні вартості стоять перед гострими змінами. Але людина мусить знайти себе в цій добі, відчути своє призначення та зрозуміти ситуацію і саме життя, що навколо неї нуртує.

Перегоні у науці і в техніці

Закон конкуренції, що такий наочний у капіталістичній системі, існує не тільки в економіці, яка наставлена на зиск. Він перекинувся на всі сфери життя — на літературу, мистецтво, професійну працю, релігію... Усюди відбувається боротьба за першість. В усьому видно зворот до боротьби за існування, тобто до дарвінського наставлення до життя.

Найнаочнішими є перегони в наукових і технічних досягненнях, що відбуваються на міжнародній арені. В основі конкуренції є страх, з одного боку, та бажання влади — з другого. І Захід і Схід інвестують головокругні суми на наукові досліди та на технічні удосконалення, щоб випередити один одного у володінні над світом. Слідом за науково-технічними перегонами відбуваються перегони у зброєнні всіх націй світу. Марнотратність народнього добра зацитькується тим, що, мовляв, досліди стимулюють економіку та усувають безробіття.

Технічно-мілітарна досконалість західних великодержав дає їм перевагу над Сходом. Навіть перемога альянтів над Гітлером прийшла внаслідок американської переваги в техніці та індустрії. Сьогодні перегони Америки із СССР у техніці дійшли до нечуваних меж у наукових дослідах і технічних здобутках. Випродукувавши атомні бомби і ракети, вони змагаються за володіння у просторі. Тут уже входить навіть не так військовий фактор, як сам престиж. На престиж витрачається величезні більйони; майже дві третини наукових фондів забирають досліди в просторах. А вони чимраз більше видаються «забавою в мишу». Міт про життя на Місяці набирає посмаку гістерії, хоч здоровий розум каже, що здобуття Місяця однаково не принесе переможцеві безпеки і нічого не розв'яже, навіть проблеми перенаселення.

Засліплені модерні фантасти не розуміють, що життя на горі Еверест могло б бути люксом у порівнянні до того, що чекає космонавта на Місяці. Усі життєві фактори на Місяці трудніші ніж, скажімо, на Сагарі чи Антарктиці. За гроші, витрачені на простірні лети, можна б і одне і друге місце перемінити в город, а навіть зрівняти Скелясті гори та пристосувати їх до житла.

Наука в поході

Наукова революція фактично почалася ще при кінці минулого століття, коли вчені проводили досліди над швидкістю світляних хвиль. Їхні досліди докінчив Айнштайн, проголошуючи у 1905 році, а згодом поліпшену в 1915 р. «Теорію релятивності» $E=cm^2$, доказуючи, що енергія рівняється квадратові маси та швидкості світла. У висліді цього відкриття маємо атомову та водневу бомби, розвиток нуклеарної енергії, а у висновку змінилося і наше думання

про вселенну. Над проблемою розбиття енергії працював ще 1918 р. Ратерфорд, що відкрив «протони», його учень Нільс Борг відкрив електромагнетну енергію атома та інфра-червоні проміння, німець Макс Планк створив теорію квантів, говорячи, що радіація настає у певних відступах, залежно від довжини хвиль. Це все створило електроніку, а в дальшому дало нам телевізію, телстар, транзістор, компютера та інше.

Подібно в біології, після відкриття Менделя, розпочалися студії над дідичністю, а хромозоми, гени привели до нових понять про молекули та «рібозоми», тобто вуглеві атоми, як основу життя клітин. Так нуклеарна фізика та органічна хемія стоять перед розв'язкою таємниць процесу еволюції.

Нові дисципліни біофізики та біохемії доповнюються дослідями астрофізики, астробіології, вірології, радіології. Простірні досліді відкривають щораз то нові закони. Радіотелескопи допомагають нам чимраз більше розуміти все, що відбувається в галактиці та відкривають «квасари», що є також джерелами радіації. Учені припускають, що ці нові джерела можуть цілком змінити наші поняття про атоми і навіть теорію релятивності.

Тому не диво, що науковець починає відогравати щораз то більшу і нову, може, вирішальну роль у нашій добі. Його суспільний статус незвичайно зріс в останньому десятиріччі.

Думка про науку і науковців змінилася також. Ми тривожимося сьогодні тими змінами, які проходять в науці та в техніці. Наука може дати нам благодатні, але чуємо щораз то більше голосів за те, щоб відкинути прогрес науки і техніки, бо людина утрачає через них свою індивідуальність і стає тільки бездушним коліщатком у велитенській машині модерної технології...

Кожний більший науковий проєкт коштує мільйони. У США багато проєктів занехаяно вже у початковій стадії. Газардні змагання, щоб посадити людину на Місяць є тільки намаганням фавтівської людини доказати, що для неї нема нічого неможливого. На жаль, людина не створена для середовища на Місяці. Проблема висадки людини на Місяць, її побут там, поворот — це все чимраз важче перевести. Більше як 14 днів висіти у атмосферній порожнечі, шкодить серцю, соняшна радіація у формі протонних вибухів діє смертельно. Досліді ж продовжуються до часу, аж наступить якась поважніша катастрофа або господарська регресія. Не дивуймося, що наука стала всенаціональною, а не приватною справою свобідних науковців. Вона всеціло стала на службу нації, про її цілі та засоби вирішає держава. Відбувається повна націоналізація науково-технічних дослідів у всіх великодержавках.

Науково-технічний поступ — гасло доби

Наукові та технічні винаходи привели до величезного матеріального добробуту індустріялізованих націй. Хоч вони продовжили чи створили вигідне життя, дали нові джерела влади, хоч використали всі можливі природні ресурси, але користі, які це все дало, не рівняються витраті вкладеної в них енергії. Поступ несе із собою великі небезпеки. Затроєна атмосфера великих міст, заневищення води в ріках та озерах, збільшення бюрократії, яка вбиває особисту думку, концентрація підприємств у кількох руках, що вбиває приватну ініціативу, високі кошти поступу — це все порушує життєву рівновагу, разом із зубожінням певних прошарків суспільства, не дає змоги йти у крок із прогресом, бо фізично і матеріально люди не спроможні змінити свою професію щокілька років.

Час підприємливості, ініціативи та творчості, що почався в добу романтизму, минув навіки. Збільшена влада держави зв'язує особистий вияв одиниці, масові інституції щораз тісніше замикають кільце навкруги ніби то вільної одиниці.

Людина у своєму намаганні скорити та експлуатувати природу прийшла до висновку, що ресурси цієї природи обмежені. При збільшеному населенні Землі актуальним стає питання — що далі? На світі стає тісно, брудно від технологічного прогресу. Людина мусить застановлятися над питанням — як унешкідливити та знеутралізувати окові прогресу. Людина створює порядок в одному місці, але тим самим вона спричинює безлад в іншому.

Промислова революція відкинула доктрину Мальтуса, згідно з якою голод, війна, пошесті були необхідні для рівноваги зросту населення. Але сьогодні наука і техніка намагаються визначити межу зросту населення. Бо зі зростом населення росте і кількість тих, які будуть призначені на пошесті, голод і війну. Тож треба збільшити запаси харчів та поліпшити гігієну. Але одне і друге сприяє зростові населення. Харчевий дефіцит країн Південної Америки, Азії та Африки зростає, бо тут кожного року зріст населення випереджає збільшення харчів. Ані в Індії ані в Китаю неможливо сьогодні всім громадянам користати з благодатей прогресу. Злидні збільшують потяг до комунізму та до революційних рухів. У 2,000 році подвоєння світового населення наступить якраз у недорозвинених країнах. На одну добу чистий приріст населення становить 100,000 душ! Вже сьогодні світова харчова організація налічує щоденно 10,000 голодових смертей.

Приспішеним темпом спалюються обмежені запаси енергії, а розшуки та використання нових джерел енергії стають чимраз коштовнішими. В Америці проблема чистої води стає питанням бути чи не бути. Озера так затроєні бактеріями відпадків промислових процесів, що ані плавання ані риболовство в них немислимі. Науковці твердять, що наша цивілізація не зникне від атомних вибухів, але

буде повільно завмирати від затроєної атмосфери. Уже у 2000 році кількість двоокису вугілля в атмосфері (25%) викличе величезні зміни клімату. Загальне заневищення атмосфери нищить здоров'я дітей. Вони постійно потребуватимуть лікарської допомоги.

Наука та ідеологія

Наука — це усистематизоване знання. Вона символізує все добре, корисне, правдиве. В ній криється авторитет. Для маси вона має магичну силу, а різні формули діють на невігласів неначе текст Святого Письма. Сьогодні науковець єдиний спроможний творити чуда, тому він оточений сяйвом священства, елітарності. Наука стала невідривною частиною культури кожної нації, навіть господарсько недорозвинені країни бачать у ній рятунок, бо вона стала єдиною універсальною релігією, її визнають усі.

Тепер усе намагається нав'язати своє відношення до науки — реклами підкреслює наукове підложжя нового продукту (хоч би чищення зубів чи підлоги), найновіші методи завивання немовляти в пелюшки, вживання пипки, наукові основи сексуального виховання тощо. Довкола науки витворюються міти, подібно як недавні ідеологічно-політичні міти. Кожний вірить у прогрес, а його здобувають науковці. Та тільки здібні можуть ними стати, тобто вибранці.

Наука почала свій розквіт у добу, коли династична держава почала занепадати як політичний моноліт. Науку трактували як ідеологію протесту проти авторитарної системи, вона мала покласти раціональні основи під нову політичну будову, тож вона утотожнювалася з ліберально-демократичною традицією, утвердженою енциклопедистами в добу «просвітління». Сьогодні не тільки самі науковці, але й загал беззастережно вірять в універсальну вартість наукової методи, а не раз наївно хотіли б цю методу пристосувати до всіх проявів духового життя.

Сьогодні лабораторійні дослідження змінюють напрямок дослідів певної ділянки, поширюють її в певному напрямку або відкидають уже прийняті теорії. Продуктом таких дослідів є нове знання, яке можна передавати всім іншим співробітникам науки. Наука неначе тримає «руку на живчику» природи, реєструє та асимілює всі зміни. Але, не зважаючи на все, вона не може розв'язати загадки життя, існування всесвіту, його початку і кінця. Чим більше людина відкриває, тим більшою та глибшою стає нерозв'язана містерія природи.

Також не треба думати, що кожний науковець є інтелектуальнішим за ненауковця. Заки Флемінг відкрив пеніцилін, у багатьох країнах господині вживали сплісненого хліба, щоб лікувати зараження на людській шкірі. Людина прекрасно використовувала природне оточення для своїх потреб. Наука і техніка йдуть плече-в-плече, доповнюють одне одного. Розвиток астрономії та математики Копер-

ника, Кеплера та Галілея, як і відкриття в ділянці радіації завдячують науковці досягненням механіки (годинники і сателіти). Науковці залежні від техніки, а техніка користує з дослідів науковців. Історично наука своїми початками сягає філософії, теології, тому не дивно, що науковці зв'язують свою професію з чимось «духовим».

Наукові поняття про світ і реальність, так само як музика та поезія, стали важливим елементом творчості. Їх використовує сучасна поезія, образотворче мистецтво, музика і т. д. Науку використовують для політики. Вона стає кісткою незгоди, за яку розбиваються різні групи та установи у державі. У сучасній Україні наукові і технічні дисципліни викладають мовою «науки» — російською мовою. Також і наукові книжки, зокрема технічні виходять у світ російською мовою. Молоді адепти науки роблять кар'єру радше в технічних науках як гуманістичних. Вони вивчають мову ворога, а свою власну занедбують.

Так на наших очах росте вага і вплив російської мови, не тому, що СРСР є великодержавою, а тому, що в ньому твориться наукова праця. Колись Росія була також великодержавою-імперією, але її еліта говорила французькою мовою. Сьогоднішня Німеччина — мала і політично малозначна держава, але її мова відіграє велику роль в науці, більшу як мови — французька, еспанська, португальська чи навіть китайська. Мови народів, що плекають науку стають універсальними мовами так, як тисяча років такою мовою була латинська, якою навіть у Англії писали наукові праці до кінця 17 століття (філософ і науковець — Ф. Бейкон).

А тому, що наука стає універсальною, значення національних держав маліє. Науковці — це космополіти, вони нехтують національним патріотизмом, служать тим державам, що мають засоби та дослідні влаштування для наукової праці. Тому не диво, що малі держави утрачають на користь передових націй своїх найкращих учених і дослідників. Ми, українці, бажаємо творити свою науку, але чи всі наші науковці у світі та в Україні стануть на службу своєму народові?!

Наука і влада

Збільшена спеціалізація та скомплікованість дослідної праці поглибила прірву між дослідниками та пересічними людьми. Науковці почуваються чимраз більше особливою клясою у суспільстві. Без науки та техніки модерне суспільство не може користуватися плодами наукових дослідів.

Суспільство підтримує науку, бо вона приносить не тільки престиж і матеріальні користі державі, але заспокоює природне бажання людини — збагнути невідоме та загадки явищ природи. А вже нема що говорити про національну безпеку, яка без наукових

дослідів не могла б бути успішною. Науковці мають ключі до влади, хоч вони самі не мають амбіції посягати на політичну владу.

Ще перед 2-ою Світовою Війною науковці були рідкістю — це були вибранці, які відчували неначе післанництво служити науці. Сьогодні — це вже професія, що має суспільний стаж, це кляса нового священства, яка безупинно зростає.

Уже сьогодні видно, що досліди стають найбільшою ділянкою промислу. До цього треба армії людей із докторськими ступенями. Передбачають, що в 1980 році США потребуватимуть 4,550,000 докторантів для утримання нації на поземі. Кожна людина матиме освіту, бо фізичну працю виконуватимуть краще і швидше електронні машини. Кажуть, що навіть працю лікарів зможуть виконувати машини. Тому перед неосвіченою людиною сумне майбутнє. На наших очах іде боротьба за те, щоб притягнути до країни найкращих дослідників і науковців-викладачів з інших країн. Нація без науковців і техніків у майбутньому засуджена стати погноєм тих народів, які матимуть усі засоби модерної освітньої системи.

Навіть науковці не є всевидючими пророками. Вони не могли передбачити, що вийде з їхніх дослідів. Нуклеарні фізики ізжахнулися, коли побачили дитину своїх дослідів — атомову бомбу в Гірошімі. Багато з них переживають докори сумління за те, що вони поділили історію людства на період до 1945 року і після дати вибуху атомової бомби над Гірошімою. Ніколи вже світ не буде таким, яким ми собі уявляли. Мусимо жити з атомами, уміти їх контролювати та стало відчувати Дамоклів меч над головою, що ним стала сила модерної атомової зброї.

Наука і релігія

Багато сьогодні розмов про те, що наука має замінити релігію. Конфлікт між наукою і релігією існує, але він є скрізь — у політиці, в економії. Аджеж і любов родиться з конфлікту між елементами жіночими і чоловічими. За останні два сторіччя ані наука не спромоглася виеліминувати релігію ані навпаки. Стає щораз більше наявним, що для нормального розвою одна потребує другої. Наука потребує віри, бо чим більше вона зглиблює тайну природи, життя та людського феномена, тим більше вона зближується до містики. Віра в поступ стимулює зацікавлення науковців, вони прагнуть скріплювати переконання, що вселенна має свою ціль, що вона досконала.

Поки науковець студіює окремі явища фізичного світу і відкриває нові часточки матерії, він має до діла з чистою наукою. Але коли його думка звертається до цілоти, що в'яже життя, бачить його в майбутньому, тут він починає відчувати подив до Творця, тут він уже вступає у сферу релігії.

Людина досягне духової рівноваги тоді, коли ці дві сили будуть одна одну доповнювати і підтримувати у змаганні за щастя людини. Можна навести такий приклад для ствердження цієї тези: якщо б одного дня зникла любов до Бога, що є основою кожної релігії, то величезна будівля звичаїв, інституцій, доктрин, мистецтва, тобто всього, що складається на культуру людини, перетворилася б у порох.

З якого боку не розглядати б феномен людини, її життя не є нічим іншим, як шляхом хреста. І релігія і наука мають за завдання допомогти людині цей хрест нести.

Жерці нової релігії

Де їх сьогодні нема? Дорадники міністерства, голов держав, менаджери корпорацій, зв'язкові інституцій, шпигуни, експерти тайних поліцій — скрізь тут науковці-техніки. Кожна країна централізує їх сьогодні у національній науковій установі. Большевики збудували для них спеціальне місто — Академгородок, де мають усі привілеї еліти. Вони служать державній владі, яка береже національних інтересів.

Особливо США і СССР надають модерній науці статус священства. Науковці — ці модерні жерці непомітно переходять, як колись первосвященники, під контроль держави.

На тему науковців появилася багато книжок. У них мова про непропорційно велику кількість протестантів і жидів серед науковців. Вони агностики. Вони чомусь панічно бояться війни. У їхніх очах СССР — це просто рай для наукових дослідів. Американських науковців чомусь вважають вульгарними комерсантами. З біографій деяких науковців можна вчитати, що вони у житті, крім науки, більше нічим не цікавляться. Вони живуть у своєму, відірваному від життя світі і наївно вірять у добро людини, не розуміючи проблем її щоденного життя.

Універсальною девізою науковців є ідеалізм. Але багато між ними, особливо у США, стали підприємцями і цілком раді, що мають нагоду заробити кілька мільйонів. Назагал науковцям живеться добре у цілому світі.

Наука і суспільство

Розвиток залізничної комунікації, електричної енергії, телефону, радія, телевізії, медицини, автомобільної індустрії, як також автоматизації — все це переважно твір приватної ініціативи. Людина на власне ризико використовувала нові ідеї, щоб заспокоїти свої економічні потреби. Сьогодні навіть у цих галузях діє контроль держави чи принайменше держава координує досліди і продукцію. Але є ділянки, у яких одиниця нічого не може вдіяти — це природні ре-

сурси. Утримати продуктивність землі, постачання води, втримати санітарний рівень міської каналізації, забезпечити ефективність шпиталів, а передовсім забезпечити державу від несподіваного нападу ворога при допомозі модерних устаткувань оборони — це все не приносить зиску, а коштує багато. Із ростом населення ці проблеми стають щораз гострішими. Навіть досліджування атмосфери, щоб зменшити її ступінь затроєння чи запобігти повеням і гураганам, стають сьогодні незвичайно актуальними.

Використати всі природні і людські ресурси для виховання, для покращання життя людини — є питанням «бути чи не бути» для всіх націй світу. Модерне суспільство сьогодні зрозуміло, що технічні удосконалення необхідні, що наукові досліди — це передумова існування кожної нації на довшу мету. В обличчі новітніх технічних потрясень суспільство не може стояти осторонь. Воно мусить слідкувати за розвитком науки, яка постійно змінюватиме життєві відносини у глобальному аспекті.

Поштовх до зацікавлення наукою дає школа, де чимраз більший наголос кладуть на науковий підхід до дисциплін у формі дослідів. І преса більше тепер як колинебудь пише про технічні досягнення, у телевізії маємо часто інтерв'ю з науковцями, а наукова література-періодика немов лавина заливає полиці бібліотек. Коли сто років тому на світі не було більше ніж сотні наукових журналів, сьогодні є їх дослівно 150.000, за чергових сто років їхня кількість зросте до одного мільйона. Хто у стані буде тоді стати енциклопедистом? Ділянки праці науковця будуть стало звужуватися.

Сьогодні не можна передбачити, чи досліди у прикладній науці будуть розвиватися в безконечність. Ці досліди стають чимраз скомплікованіші, вони вимагатимуть співпраці самих науковців, університетів, асоціацій, промислових корпорацій і держави з її безліччю агенцій. Без державних допомог, джерелом яких є податки громадян, досліди не зможуть відбуватися. Вони вимагають жертви кожної одиниці, бо вони проводяться в ім'я її високого життєвого стандарту.

(Закінчення в черговому числі)

ДО НАС ПИШУТЬ:

● "...Щиро дякую за переслану мені відбитку готової до друку моєї доповіді, виголошеної на 2-ому семінарі ПКД. Очевидно, я не підносила б "бурі у склянці води", якби пішло до друку і так, без моєї додаткової апробати. Але те, що Ви вислали мені до перевірки зрадагований Вами текст цієї моєї доповіді — я вважаю дуже милим жестом та належно це оцінюю. Це для мене доказ солідності Вашої праці, яку теж належно ціную. Бажаю успіхів "Пластовому Шляхові", розуміючи, яке нелегке це діло! — **Пл. сен. Леся Храплива, Нью-Йорк, США.**

Ігор Старак

ПОВЕРНІМОСЯ ДО ДЖЕРЕЛ ПЛАСТУВАННЯ!

"Пригода серед природи притягає молодь до Пласту більше, як щонебудь інше".

"В дорогу з юнацтвом", весна, 1959 р.

Серед молоді у світі панує сьогодні велике незадоволення. Незадоволення з батьків, учителів та провідників. Молодь шукає між собою нових розв'язок проблем, які стосуються молодого покоління. Але сьогодні шукання нових ідеалів стає щораз тяжче через брак контакту старших із молодими. І тому сьогоднішнє покоління має почуття, що та прірва між старшими і молодшими щораз то поглиблюється. Це може здаватися нам нічим новим, це ми самі бачимо, як молодь щораз більше і більше відстає від тих ідеалів і чеснот, які плекали її батьки, будучи молодими.

Сьогодні матеріальне життя видається щораз то штучнішим. Все є синтетичне, пляноване, контрольоване, одним словом — нудне. Нема жадної спонтанності, співпраці, чи контакту поміж людьми (лише спільні програми на телевізії). Нема живого дотику, спільного переживання, пригод тощо. І тому у висліді ми бачимо цілі групи молодих людей, які шукають того живого дотику, тієї спонтанності між собою. Вони бачать старше покоління у перестарілих організаціях і об'єднаннях, які не мають нічого спільного з реальним життям сьогоднішньої молоді, а зате ставлять вузькі, однобічні і часто непотрібні вимоги...

Якщо під цим кутом глянемо на нашу пластову організацію, то бачимо подібну ситуацію. Подивімося на організаційну систему Пласту. На папері все «грає», а в дійсності зостається багато до побажання. Провід складається в більшості із тих самих сеньйорів, що несли на своїх плечах усю організаційну працю упродовж останніх 20 до 25 років. Де є те покоління старших пластунів і молодших сеньйорів, що виростили у Пласті за тих 20 років, де є та «нова кров», що мала б перебрати провід?

Погляньмо ближче на суть виховання. Загально відомо, що Пласт є самовиховною організацією. Якщо так, то чому всі пляни праці, всі накази, всі «напрямні» ідуть «згори»? Чи ми коли питали, чого хочуть молодші і чи ми дали їм можливість проявитися?

Де поділася гурткова система, той основний принцип пластової діяльності? У деяких осередках справа виховників така критична, що гурткова система не існує. Існує тільки курінь, що сходиться раз на місяць на збірку, якою проводять непластуни. По короткій програмі вони розходяться додому і на тому кінчається праця куреня. Пластове життя, яке повинно відбуватися якнайчастіше в природі, парадоксально найбільше концентрується зимою в домівці,

і то в чотирьох стінах. Влітку — крім таборів, куди їде тільки мала кількість пластунів, нічого більше не діється. Вияви активності Пласту влітку назагал перериваються тому, що батьки і виховники мусять мати вакації. Чи Пласт має програму таку як і школа? Сам Бі-Пі сказав, що ні теоретизуванням, ні проповідництвом не викрешемо в юнацтва ні однієї із тих прикмет, які самі народжуються і плекаються під час мандрівки, у природі.

**

Щоб Пласт існував у 2000-ому році (дивись — стаття Данила Струка на цю тему в попередньому «Пл. Шляху» ч. 1 (68), і не заник, як зникають сьогодні інші перестарілі організації, то члени пластового проводу мусять присвятити всі свої зусилля на те, щоб ми знову повернулися до справжнього самовиховання по гуртках і то серед природи. Гурток — це найважливіша клітина у Пласті. Гурт запевняє одиницям найкращі можливості розвою так фізичного як і умового. Бути в гурті ровесників — значить належати, а належати до певного гурта — це для молодого юнака чи юначки заспокоєння потреби їх віку. Бути в гурті — значить мати нагоду виявити себе і здобути признання інших, це має глибоке значення для скріплення свого «я» і забезпечення здорового духового розвитку. Бути в гурті — значить мати нагоду брати участь у самовихованні, здобути баянс між почуттям самостійності і відповідальності.

Друга справа — це поворот до пластування у природі. Краще, щоб домівка була зачинена на місяць-два взимку, а влітку щоб якнайбільше виховників брали участь у пластуванні з гуртками у природі (у парках, оселях тощо). Покійний Дрот у «Житті в Пласті» каже нам, що пластуни повинні старатися бути якнайбільше серед природи. Більша частина «Життя в Пласті» присвячена проблемам життя в природі. Але запитаймо, скільки пластунів читали цю книжку і чи те, що в ній було написано, практично проведено в життя? Кращою відповіддю на це була пластова зустріч і табори у Скелястих Горах у західній Канаді в 1966 р. Там пластуни — «діти матері-природи» погубилися і попали у розпач, коли мусяли давати собі раду серед природи. Чому це сталося? Бо життя тільки в домівці не могло навчити їх, як поводитися серед природи і давати собі раду в терені у труднішій ситуації. Більшість пластунів виявили невміння розбити шатра, зварити їжу, розпалити вогонь на дощі тощо. Ми не можемо за те перекидати всю вину на юнацтво. Засаднича вина за провідниками, виховниками і програмою. Програма пластової праці побудована майже виключно на активності у домівці. А в домівці (при столі із книжкою в руках) ще ніхто не навчився, як давати собі раду в природі. Треба йти в природу і там практикувати пластування. «У боротьбі із силами природи людина набирає віри в себе. У неї з'являється охота боротися, пе-

ремагати перешкоди, щоб потім пережити момент перемоги, що в дальшому викликає почуття життєрадості та охоти боротися і перемагати в усіх ділянках життя», — читаємо в журналі для юнацьких виховників «В дорогу з юнацтвом» (1959). Поведінка і життєва зарадність нашої пластової молоді доказує нам, що наше юнацтво замало в контакті з природою.

А молодь любить пригоди в природі, любить труди, любить ці невігоди і життя в природі долати. Треба тільки їй дати нагоду перебувати серед природи і провідників, які повели б її до природи, навчили б любити її, досліджувати. Найкращим доказом того, чого молодь хоче від Пласту, є уривок з реферату до 3-ої проби одного юнака, який пише так: «У нашому Пласті в першу чергу потрібно більше практичного пластування, треба більше прогулянок. У терені багато легше навчити юнаків дисципліни і послуху, ніж у темних домівках, де вже всім докучило сидіти і вивчати пластування теоретично. У природі, із пригодами виростає радість життя. І багато легше навчити послуху веселих життєрадісних юнаків ніж понурих і злосливих. Подруге, треба зробити пластування в домівці цікавішим. Не можна сподіватися, що 12-літній юнак прийде на курінні сходина, вислухає тригодинну гутірку і буде зацікавлений Пластом. У той спосіб від самого початку свого членства у Пласті не один юнак перестав цікавитися Пластом» («В дорогу з юнацтвом», серпень 1954 р.).

Це писав юнак 14 років тому, але відтоді ця справа в Пласті не покращала, а навпаки — погіршилася. Щораз менше і менше маємо молодих провідників-інструкторів, які брали б юнацтво в природу і давали йому змогу серед трудів і невідгод навчитися правдивого пластування. Старші провідники не можуть цього зробити, бо вони вже не мають тієї сили, що їм мали перед 15-ти роками. Тому сьогодні програма зайнять у Пласті щораз більше й більше переходить із зеленого лісу до сірої домівки.

Тому маємо багато доказів, де старші віком юнаки залишають Пласт і шукають відповідних пригод в інших організаціях або на вулицях міста, або в подорожуванні «на палець». Ті, що зостаються у Пласті, не цікавляться ним, а в більшості залишаються паперовими членами. Врешті батьки з Пластприятю перебирають виховання пластового доросту, а старші пластуни творять так звану «пластову проблему», яку розв'язуємо роками, але без конкретного позитивного висліді.

Тому нам треба повернутись до джерел пластування, які подав наш покойний Дрот у «Житті в Пласті» і які треба перевести стовідсотково в життя, а саме — повернутися до природи. Тоді знову Пласт буде мати «дітей сонця і весни».

**

«Скавтінг — це гарна гра, якщо взятися до неї із завзяттям та підійти до неї правильно, із справжнім захопленням. Як і при

інших іграх, ми побачимо тоді, що також і від цієї гри зміцніє наше тіло, розум і дух. Але пам'ятайте: ця гра добра під голим небом. Отож як тільки матимете нагоду, виходьте на вільне повітря, і хай щастя доброго таборування іде з Вами» (Бі-Пі).

Володимир Соханівський

ЧИЯ ВІНА, ЩО ДЕХТО ПОКИДАЄ ПЛАСТ?

"... чому члени УСП вагаються вступати до УПС, не перебирають на себе обов'язків як дозрілі члени Пласту та часто в цьому періоді свого пластування зовсім покидають пластові ряди?"

"Пластовий Вісник" ч. 3/91, грудень 1967 р.

Мені сподобалася щирість, з якою звітує про діяльність УСП-ів його провідник у Канаді. Він стверджує факт, що є десь не порядок, що існує недомагання, яке починає послаблювати організм Пласту. Відомо ж, що у природі кожна найменша частина організму виконує свою хоч і малу, але важливу функцію, яка для цілоти розвитку організму, його прогресу, є конечною.

Але потішливим є те, що і сеньйорат і старше пластунство це недомагання своєчасно зауважили. Тільки ж немає причин попадати в паніку. Основні частини пластового організму функціонують задовільно. Шукаймо ліку на недугу уважно, холоднокровно, розсудливо та з любов'ю.

Зачнімо від ідейних основ. Чи має старше пластунство якісь застереження до пластової ідеології? Щоб практикувати взагалі якусь ідеологію, треба наперед її доглибинно знати, зрозуміти, оцінити, порівнюючи з іншими, правильно інтерпретувати життєвими фактами. Ті, що добре розуміють шляхетність цілей Пласту та пластового способу життя, не мають сумнівів щодо своєї приналежності до Пласту. Багато у Пласті є членів УСП, які виявляють себе зразковими і повновартісними пластунами. Під поняття «повновартісними» розумію таких, які практикують у житті пластову ідеологію. І навпаки, — ті, що не зрозуміли ідеології Пласту, не відчували пластового «духа», можливо, є тими, які покидають Пласт.

За понад півсторіччя існування нашої організації ті, що розуміють і знають життя глибше, а зокрема так сприймають українське життя, твердять, що пластова ідеологія є життєва, що вона служить українській спільноті та окремим її членам у всяких країнах та в усяких обставинах. Це ми бачимо з нашого власного життя, із життя нашої громади, це бачать та оцінюють навіть чужинці. Пласт є корисний, творчий і будуючий. Багато разів ми мали нагоду чути й бачити щире і беззастережне довір'я усього українського суспільства до Пласту.

Пристаємо до суті проблеми. Чому ж старше пластунство «вагається» вступати до УПС? «Вагається» — це означає нерішучість, яка може впливати з того, що даний старший пластун не знає УПС або має про нього мильні поняття через те, що бракує нам порозуміння.

Сьогодні всі ми, наслідком популяризації модерних наукових понять т. зв. кібернетики, приписуємо багато дії цієї «комунікації», інформації, чи нашого порозуміння у нашому житті. А в минулому ми знали менше наукових термінів, зате було більше природних об'явів порозуміння поміж старшим пластунством і сеньйоратом. Сеньйорат робив роботу, а старше пластунство слідувало, помічало цю працю, оцінювало її, допомагало; мало бажання наслідувати їх, учитися від них, всесторонньо поширювало свій світогляд за допомогою та спонуканими старших. Старше пластунство бачило конкретні успіхи сеньйорату у Пласті та в суспільстві на провідних місцях різних ділянок життя: професійного, наукового, шкільного, політичного, релігійного тощо.

Давніше старше пластунство бачило ці явища у житті, бо хотіло бачити, бо воно слідувало за громадськими справами. Сьогодні велика частина молодшого і середнього віком сеньйорату пішла слідами старших пластових сеньйорів, а своєю щирою та послідовною працею домоглися поважних успіхів у пластовому, професійному та особистому житті. Їхні обставини були набагато тяжчі від обставин членів сьогоднішнього УСП. Колишнє старше пластунство хотіло бути співтворцем пластового життя, воно радо брало на себе відповідальні діловодства, бо хотіло бути співвідповідальним за Пласт. Воно не домагалася того чи іншого, воно само творило потрібне. От візьмімо приклад із Торонта.

З маленької групи новоприбулих з різних сторін людей у нових обставинах, але з давнім завзяттям, із пластовим духом, зійшлися, порадилися, зорганізувалися у пластову групу, потім потворили гнізда, курені, коші, станицю. З маленького дому при вулиці Дандес перейшли до трохи більшого при вул. Брок, а звідтіля до дому при вул. Блур із майже 270 тисяч дол. майна та приблизно тисячею членства. Можливо, що пластові провідники у цьому зростанні Пласту просто не встигли звернути особливішої уваги на виховний бік справи. Вони не присвятили досить зусиль, щоб допомогти новому поколінню, що хоча і зростало у Пласті, але серед інших обставин, правильно перейти шлях від новацтва до старшого пластунства. Пластовий провід не подав їм помічної руки і не охоронив від сумнівів, що їх насуває їм інша від пластової філософія життя. Тому молоді тепер вагаються — чи є для них змісл прилучуватися до тих, що кляли фундаменти і будували «пластовий дім» з устаткуванням для дальшого, здорового розвитку молодого покоління, чи йти своїм власним шляхом. Можливо, що порівняно більше уваги ми присвя-

тили самому домові, а не його мешканцям. Та це явище природне і нема чого уважати цей стан чийсь недбалістю чи провинною супроти старшого пластуна. Приклад цей пригадує доброго і надто працюючого батька, який тяжко працював довгі роки, щоб дати своїм дітям маєток і добробут та бажав залишити їх багатшими і мудрішими як він сам був, а діти вирішивши, пішли своїм шляхом, делікатно зігнорували його не через злу волю, а через новий спосіб життя, через його темп та інші вимоги оточення.

Із цього висновок, що причиною відходу із Пласту теперішнього старшого пластуна, його вагань щодо вступлення до УПС є брак розуміння ваги середовища у житті людини, недоцінювання переваги духових цінностей над матеріальними. Американське суспільство, що користується поміччю цілої плеяди теоретиків виховання, прийшло до такого самого висновку: «спенд тайм, нот мані» на виховання, цебто даймо нашій молоді більше нашого часу та уваги, а не грошей. Про молодших старші забули, а вони не зорієнтувалися, не домагалися, не нарікали, не робили реbelie.

Черговою причиною втечі від Пласту його дорослих членів є світоглядів розходження між УСП і УПС. Але і тут нема нічого нового. Різниця поглядів між поколіннями існує, відколи існують люди на землі. Ці різниці нормально стимулюються до прогресу. Та, щоб прогрес діяв, мусить постійно відбуватися конфронтація духово-світоглядів різниць поглядів двох поколінь та творення синтези нового зі старим. Синтеза ця дасть нове і тривке для поглядів майбутніх поколінь. Коли ж одні ітимуть старими шляхами, а молоді своїми власними, новими, не випробуваними — то це може їх завести дуже далеко від шляхів, що їх випробували попередні пластові покоління, але й таких, які віддаляють від українства і того загальнолюдського, що його має в собі пластова ідеологія. Тому то зустрічі УСП та УПС, наші спільні будуючі дискусії, а передовсім співпраця допоможуть нам знайти спільні шляхи до Великої Мети.

Членство, яке виростає серед інших як в Україні обставин і на яке, без сумніву діють інші духові напрямки, у великій мірі відходить від Пласту. Деякі впливи нових середовищ корисні, але багато діє на шкоду. Багато є нарікань на т. зв. лібералізм. Я особисто не знаю точного і повного поняття та значення цього слова і не знаю, чи хтось точно знає (якщо так, то це була б дуже цікава стаття). Та всі ми знаємо загальні напрями цього лібералізму. Молодим одиницям дається велика свобода думання і діяння. Це корисне. Учені думають, що дотеперішні успіхи Америки якраз і сталися завдяки цій індивідуальній свободі. Свобода завчасу спонукує до незалежності, бо її треба молодим людям, щоб вони вміли давати собі раду в житті. І це позитивне. Бо завдяки власним помилкам та «глупим вибрикам» можна багато навчитися, можна стати творчим і кон-

структивним громадянином. Але скільки молодих людей у цьому лібералізмі та безцільному шуканні для самого шукання пропадають для себе і для спільноти? Чому? Відомо, що серед «бітелсів» і «гіппісів» є справжні ідеалісти, але скільки з них попало на гачок наркотиків ЛСД, безділля, безцілля, розпусти тощо? Молодих людей часто мучить дисципліна, правила старших, які також переживали молоді літа, робили реbelie та знають, що корисне і добре.

У нас ще такої реbelieї нема. Сеньйорат не хоче мати членів зі старшого пластуна, що визнають засади конформізму. У Пласті повинні бути ті, що знають краще життя і напрямки думання різних нових середовищ і захочуть використати це своє знання для добра своїх членів у Пласті та для українського суспільства.

Сучасні молоді члени Пласту, які «вагаються» щодо вступлення до сеньйорату, відзначаються практичним підходом до життя, вони реалістичні, їм багато дечого з діяльності чи не діяльності старших не подобається. Вони хотіли б багато змінити. Їм не подобається політиканство старших, не люблять пригадування про ідейність та українськість пластуна, мають аверзію до всіляких «ізмів». Вони не хочуть, щоб Пласт був під впливом якогось «ізму».

Подібно реагує на це і сеньйорат, який хотів би бачити розвиток українства у суттєвих аспектах людського життя, ніж політиканство. Та це не значить, що вони ігнорують все дотеперішнє. Вони включаються у позитивну працю і де можуть, заохочують інших іти їхніми шляхами. Чи не відчуваєте руки і пластового духа у такій виняткової значення акції як видавання Енциклопедії Українознавства, організація СКВУ та Світової Виховної Системи, де розглядалися проблеми виховного ідеалу українців у діяспорі з аспекту різних ділянок науки? Чи не бачите, хто несе тягар пластової преси і взагалі Пласту? Чи не відчуваєте дії пластового духа у заходах переорганізувати та дати здоровий напрямок нашому загальнополітичному життю? Чого ж і для яких цілей старші так турбуються цими справами? Переживаючи на власній особі насильство і несправедливість над нашою Батьківщиною, за природженим і гідним кожної справжньої людини прагненням, вони хочуть насильства позбутися, щоб допомогти створити справедливий та гідний вільної людини лад для наших ближніх. Старші з різних причин не змогли цього зробити. Але вони пробували і наражали своє життя так само, як і наражають його сьогодні молоді покоління в Україні. Невже ж українська молодь в діяспорі може бути байдужою до їх змагань?..

Теодор Герцель — засновник сіоністичної організації — сказав у 1889 році: «Тут у Базелі (Швейцарія) ми організуємо нашу державу Ізраїль». Трохи більше як півсторіччя пізніше жиди цього доконали і мають свій «Ізраїль» в Ізраїлі. Чи не повинні і ми, українці, твердо вірити в те, що в діяспорі ми, молоді і старші, можемо збудувати духову українську державу? Організуючись у такій ор-

ганізації як Пласт, що перейшла життєву школу, що, не зважаючи на всі закрути в її житті, добре служить своєму народові, ми можемо упевненіше і раніше доходити до цієї мети, аніж ходячи поза Пластом, нудьгуючи, вбиваючи свій ентузіазм... пасивною критикою та невдоволенням сьогодишнім станом!...

Лариса Залеська-Онишкевич

А ТЕПЕР УЖЕ КУПУЙМО НАВІТЬ ПЛАСТОВУ ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ!

Я не видумала змісту цього заголовку, він дидактично вибраний із деяких пластових розпоряджень і практик. Для введення теми, розповім Вам, як це нещодавно довелося мені перевірювати одну юначку до 2-гої проби. Вона мені сказала, що дуже хоче цю пробу швидко скласти, щоб зараз перейти до УСП, бо тоді їй будуть уже платити за те, що вона буде сестричкою на новацькому таборі. Вона мені одверто про це сказала. Інші ж про це говорять або ні. Цікаві мотивації. Але чи дивні? Зовсім ні! Послухаймо — чому?

У квітні ц. р. Крайова Пластова Старшина у США видала свій «Пластовий Листок» ч. 1 (109), 1968 р. В ньому поміщено повідомлення голови крайової таборової комісії (КТК) — пл. сен. Іринея Ісаєва. Точка 8-ма його повідомлення стосується «оплати проводів табору». Не думайте, що тут мова про оплату проводу за їхній харч (такі способи пластування вже кільканадцять років тому минули). Справа йдеться про заплату членам таборових проводів за виконання їхніх пластових обов'язків.

Щоб припинити, мовляв, усякі нарікання, що «минулого року я заробив стільки і стільки, як бунчужний, а цього року інший дістає більше, тож голова КТК проголосив таке: «всі окружні таборів комісії платять ту саму ставку всім комендантам та іншим членам проводів таборів: комендантові — 50.00 дол. тижнево, бунчужному — 35.00 дол., писареві — 30.00 дол., упорядникам і братчикам по 25.00 дол. тижнево. Юнаки, що є членами таборового проводу, заплати не дістають...» У цей спосіб організують тепер провід пластових таборів.

Але на цьому не кінець. Щоб забезпечити себе, що цей заплачений таборовий провід крім праці під час табору виконає ще деякі обов'язки (звіти тощо) після табору, у своєму повідомленні додав голова КТК таке: комендантові і писареві даємо тільки 75% заплати при кінці табору, а решту — коли вони вишлють звіт...

Отже, тепер ми вже не будемо говорити про даний випадок, коли провід не вислав звіту, що члени таборового проводу — погані пластуни, необов'язкові! Тепер їх до обов'язковості має притягну-

ти звичайнісінький... доляр! Навіщо говорити про пластове виховання, про якість даної людини, пластуна?! Тепер його сумлінність треба купувати.

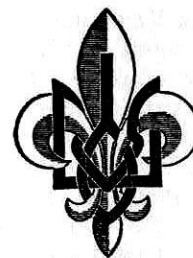
Справа платні потребуючим членам пластових таборових проводів — це інша річ. Але можна пригадати не такі то давні часи, як 10, 15 чи й 20 років тому, вже тут — у США чи Канаді, коли цих долярів ми більше потребували, але кожний з нас уважав, що хоча щодругий рік повинен два тижні пожертвувати на працю в таборі і щоб виконати свій пластовий обов'язок. Тепер уже не підкреслюють, що заплату за працю в таборі даємо лише потребуючим студентам, але вважаємо нормальним, що «всі ОТК платять ту саму ставку всім комендантам»... Голова КТК навіть уже не застановився над тим, чи в повідомленні не додати хоча б заваги: «потребуючим членам проводів, чи таким, що вимагають винагороди!» Ні!

І чи дивно, що одного року комендант сусіднього табору прийшов на табір «Стежки культури» і був згіршений, що ми — провід «стежок культури» — не беремо платні. А вже зовсім його заскочило те, що колишня пластунка захотіла приїхати 500 миль, щоб допомогти нам у таборі — також без ніякої платної винагороди. Його реакція і порада: «використайте її — кожну її хвилину, та й тих усіх людей, що до вас приїжджають за свої гроші (непластуни і пластуни). Використайте їх!

Можна саркастично зауважити, що може цей бідний сеньйор і мав рацію, бо чи багато ще таких буде, як ця згадана ідеалістка, колишня пластунка далекого віддалення?...

Тож не диво, що тепер навіть за підвищену платню важко знайти комендантів до пластового табору? Ми довели до того, що ведення таборів вже не є нашим пластовим обов'язком, чи хоча б виявом вдячності, що хтось колись нас виховував на таборах — і то без заплати! Тепер праця у проводі табору стає тільки заробітком! Якщо ми в коменданта табору хочемо купити обов'язковість, бо інакше, може, він вже не пришле звіту після попереднього одержання своєї повної платні, то що ж буде далі?!.. Чи й послідовно прийдеться нам платити і виховникам за кожні сходи-ни з новацтвом і юнацтвом, а пізніше навіть і за те, щоб вони були точними, братерськими, чесними...?

І всі ці дивні (якщо це можна так лагідно назвати), зв'язані з таборами практики, діють тепер, коли головою КТК у США є відносно молодий, кваліфікований учитель. Ми досі завжди підкреслювали, що пора нам давати професійних людей на відповідні ділянки. Тепер ми маємо особу із педагогічними і психологічними студіями, яка хоче у Пласті виховувати такими тонкими методами, як доляри, та іншими «виховними» засобами, про які тут не згадує, бо вони вже загально надто відомі.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 2 (17)

Квітень - червень 1968

НАЙВИЩИЙ АРХИПАСТИР СЕРЕД СВОЇХ ВІРНИХ

(от) Українська спільнота в Канаді і США переживає упродовж кількох останніх тижнів найбільше зрушення за весь час свого понад 75-річного поселення в цих країнах. Приїзд Найвищого Архипастира Української Католицької Церкви, Верховного Архiepіскопа Блаженнішого Йосифа Сліпого, на північно-американський континент перемінився не тільки у величавий особистий тріумф нашого Найдостойнішого Гостя, але він зрушив доосновно всю нашу українську спільноту не лише в цих країнах, але й у всьому вільному світі. Вістки про ці відвідини Верховного Архiepіскопа дійшли на хвилях етеру і в Україну, і віримо, що вони скріпили також серця і уми нашого народу в Рідному Краю.

Дотеперішні етапи відвідин Верховного Архiepіскопа — це Торонто, Вінніпег, Едмонтон, Ванкувер, Саскатун, Оттава і Монреаль з довколишніми місцевостями. Усюди вітали Його якнайщиріше і найвеличавіше непроглядні маси нашого народу в об'єднанні та порозумінні із усіма українськими католицькими Владиками Канади та найвищими представниками нашого організованого суспільно-національного життя. Усюди, де діє Пласт, наші пластуни і пластунки брали масову активну участь у привітаннях і святкуваннях у честь Верховного Архiepіскопа, а між учасниками величних торжеств у Торонті були представники ГПР, ГПБ, КПС у США і в Канаді. На привітання Верховного Архiepіскопа в Торонті, 16 і 17-го червня ц. р., що досі з усіх були найчисленнішими (понад 50.000 учасників!) і найвеличнішими, прибули також із США як гості усі чотири українські католицькі Владики, десятки представників наших установ і організацій та близько 15.000 вірних.

Нашого Верховного Архiepіскопа вітали всюди з найбільшими почестями та словами найбільшої пошани і признання най-

Володимир Савчак

ПРО ПОЛІТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ПЛАСТІ

(Міркування на тлі статті пл. сен. А. Фіголя п. н. «Держава зобов'язує» в 1-ому числі «Пластового Шляху» за 1968 р.)

Глибокі думки друга А. Фіголя, а зокрема його висновки і позиції наново розглянути і розв'язати проблему «Пласт і політика», спонукають мене забрати голос у цій справі з метою уточнити деякі питання і вказати на цілий ряд «вовчих долів», які розкриються перед нашою організацією, якщо вона запровадить у програму своєї діяльності (хоч би тільки для членів УСП і УПС) нову ділянку, що її друг Фіголь назвав — «політичне виховання».

«Ми старались дотепер тримати Пласт осторонь, і то дуже далеко, від політичного життя, навіть від політичних проблем...», стверджує друг Фіголь і згодом додає, що «... ми в деякій мірі «перестаралися» в ізоляції Пласту від громадсько-політичного життя...» наслідком чого — на думку друга Фіголя — «політичне життя у пластовому середовищі знецінене, від нього найкраще стояти осторонь».

Я погоджуюсь із наведеним описом дотеперішнього стану проблеми «Пласт і політика», як теж і з дальшими думками друга Фіголя, що логічним наслідком нашої вимоги збереження національної ідентичності та її кінцевою метою є «... конкретна об'єктивізація української духовної цілості — держава».

Але — тут уже відкривається перед нами перший «вовчий діл» у вигляді майбутньої полеміки між виховниками на тему, яка саме держава?! Чи та і тільки та, яка реально існувала в 1917-1920 рр. як українська самостійна соборна держава (без огляду на назви, зміни урядів чи режимів) і згодом, — після анектування її большевицькою Росією, — жила і живе далі в умах і серцях поколінь, які у службі ідеї української державності карались і караються далі по тюрмах і засланнях, а то й життя своє за неї віддавали і віддають, — а чи може та «держава», яка під вивіскою «Українська Советська Соціалістична Республіка» (УССР), що сповидно існує як «суверенна держава» і одночасно «нерозривна частина ССРСР»?! Відомо ж, що деякі члени Пласту вже від довшого часу пропагують серед української спільноти в діяспорі тезу про те, що УССР «є державою», і то навіть «державою українського народу» і що поміж Українською Народньою Республікою і УССР Республікою існує навіть якась «тяглість і переємність». Якщо б природню тугу української спільноти до властивої державності спрямовано на невластиві рейки акцептування УССР як «української держави» і якщо б в умах і серцях пластунів ясна і чиста ідея української державності 1917-1920. років мала змішуватись із «державою» у формі УССР, яку окупант створив для своїх власних цілей і нею все-

ціло керує, то я маю поважні сумніви, чи того роду «політичне виховання» виконає своє завдання у світлі першого головного обов'язку.

А другий «вовчий діл», на мою думку, зв'язаний із проблемою «навчитися розрізняти між політичним і партійним» не лише в теорії (це легше), але й у практиці, тобто у підході до інтерпретації та оцінки таких «гарячих» політичних питань, як, напр., чи контакти з висланниками правлячої тепер в Україні кліки вільно ідентифікувати із зв'язками із самим українським народом, або чи висилання «заяв» до представників окупантського режиму є сполучене з політичною місією емігрантів, які покинули Рідний Край з метою поборювати окупанта, а не випрошувати в нього поступок.

Усім, хто уважно слідкує за практичними виявами політичної активності української спільноти в діяспорі, добре відомо, що такі чи інші відповіді на наведені вище питання (і на цілий ряд подібних) у великій мірі залежать від того, до якого партійно-політичного середовища той, хто дає відповідь, належить чи хоч би тільки схиляється. Можна прикладами з життя доказати, що та сама людина, з перенесенням своєї «партійної лояльності» з одного середовища на друге, — або зі зміною «партійної лінії» в тому самому середовищі, основно міняла свої відповіді, уживаючи при цьому аргументації діаметрально протилежної до тієї, якою послуговувалася раніше. Таку зміну деколи визначають евфемістично «еволюцією поглядів», хоч на ділі, в об'єктивних обставинах, нема ніяких підстав для такої «еволюції».

А якщо при цьому ще зважити, що нема ніякої можливості перевірити, в якій мірі аргументи, що їх у політичних питаннях висувують поодинокі люди, відповідають їх справжнім глибоким переконанням, а в якій мірі ці аргументи відбивають тільки «лінію партії» чи середовища, до якого дана людина схиляється, то побачимо, що «навчитися розрізняти між політичним і партійним» далеко не така проста справа, як це на перший погляд могло б виглядати. Хтось може вміти розрізняти одне від одного в теорії, але не робити таких розрізень у практиці, у підході до різних «гарячих» питань українського політикум; це дається зауважити часто серед т. зв. «безпартійних», які систематично і послідовно підтримують позиції тільки однієї партії чи середовища, а замикають очі, вуха і розум на аргументи інших партій чи середовищ.

Третій «вовчий діл» пов'язаний із проблемою «політичного виховання» у Пласті, — це з одного боку поширена (серед зрілих віком членів) нехіть систематичного читання відповідної джерельної літератури, і зв'язана з цим поверховість, а з другого боку — типова українська емоційність, яка доволі часто унеможлиблює спокійну і всесторонню аналізу поточних явищ політичного життя людьми, що заступають відмінні погляди,

як теж незрозуміла просто в пертість, яка не дозволяє признати рачію противникові, часто всупереч логіці фактів і джерел.

Недостатне чи поверховне знання історії нашого народу і розвитку української політичної думки в минулих 1880-1900 роках, часто сполучене з незнанням історії намагань наших сусідів оволодіти не лише нашими землями, але й нашими душами — явище доволі поширене, зокрема серед молодших віком членів УСП і УПС. Отже, основою «політичного виховання» мусіло б бути передусім поширення і поглиблення історично-політичної освіти, сперте на всесторонньому і абсолютно об'єктивному досліджуванні подій і явищ як минулого так і сучасного життя нашої спільноти в Україні і поза її межами. Всяка односторонність чи необ'єктивність у політичному усвідомленні може принести більше шкоди ніж користи із «політичного виховання» пластунів.

Отже, уточнюючи завдання цього виховання як поглиблення і поширювання історично-політичного знання з одного боку та поборювання згаданих вище (та інших подібних) явищ психологічного порядку (емоційність, впертість тощо) з другого боку, я маю поважні сумніви щодо того, чи наша організація зможе справитись із тими важливими і відповідальними завданнями, передусім через брак «політичних виховників». Особи, вже заангажовані так чи інакше в політиці, ледве чи зможуть стриматися від того, щоб не передавати «виховникам» свого одностороннього погляду на всі явища громадсько-політичного життя, а особи, які стоять осторонь політики, дуже часто не матимуть досить знання для того, щоб бути «виховниками». І врешті хто мав би вирішати про те, чи даний кандидат надається бути «політичним виховником» і чи має для цього потрібні кваліфікації?!

А четвертий «вовчий діл» в'яжеться, на мою думку, з обов'язуючою у Пласті засадою — «слухатись пластового проводу». Чи ця засада мала б зобов'язувати також в ділянці «політичного виховання», і як її погодити із засадою свободи політичних переконань — ось дилема, перед якою стануть пластові проводи, які хотіли б піти за радою друга Фіголя, розглядаючи поновно проблему «Пласт і політика». Як уже було згадано, серед пластунів існує розбіжність поглядів на багато явищ політичного життя нашої спільноти як у минулому так і в сучасному, в Україні та поза її кордонами. Така розбіжність, сама по собі, ще не є ніяким негативом, а радше нормальним явищем у кожній розвиненій і зрізничкованій спільноті, яка шукає альтернативних розв'язок, але вона (розбіжність) може підважити пластову дисциплінованість, якщо пластові проводи почали б «уодностійнювати» політичні погляди всіх членів у ряцях «політичного виховання». Ми є свідками кризових явищ у багатьох церковних, суспільно-громадських, політичних, а то й наукових установах, що коріняться власне в розхо-

дженнях між проводом і членами у підході до різних громадсько-політичних питань; боронь нас, Боже, від того, щоб «політичне виховання» привело до подібних кризових явищ у Пласті. Старші із-поміж нас пам'ятають, що наша організація вже раз була у трохи подібній кризі, пов'язаній із проблемою «Пласт і політика», коли в 1930-тих роках чимало старших пластунів, які включились активно в дії Організації Українських Націоналістів, мусіли покинути Пласт тому, що пластовий провід такого пов'язання пластунів з ОУН не схвалював. Тих пластунів ще й тепер дехто називає «блудними синами», хоч вони зовсім не «блудили», а тільки свою вірність Україні розуміли інакше, як її розумів тогочасний пластовий провід.

Можна було б продовжувати цю листу «вовчих долів», але й сказаного дотепер, мабуть, досить, щоб усвідомити собі цілу ширину і глибину проблеми, що криється за коротким реченням «політичне виховання» у Пласті. Я погоджуюся з другом Фіголем в тому, що «Пластовий Конгрес Другий не може поминути цієї проблеми»; він повинен її всесторонньо розважити і винести відповідні рекомендації, навіть якщо б прийшов до висновку, що для добра самої організації таки краще залишити все постарому. А якщо б традиційну понад-партійність і аполітичність Пласту мала замінити нова концепція «політичного виховання», Конгрес, а згодом і пластові проводи, як центральний так і крайові, мусітимуть дуже чітко уточнити не лише вікові групи членів, які мали б бути «політично виховувані», але й засади, на яких це виховання мало б спиратись, не забуваючи при тому, що в самій дефініції Пласту «всєбічність» виховання (отже і «політичного» виховання) недвозначно підкреслена. Питання кваліфікацій, обов'язків, відповідальності тощо майбутніх «політичних виховників» у Пласті треба б також ґрунтовно продумати та уточнити перед тим, поки «політичне виховання» мало б почати діяти.

Зауважую наприкінці, що хоча я підніс чимало зауважень щодо «політичного виховання» у Пласті, я не є беззастережним його противником і погоджуюся з другом Фіголем у тому, що засада «стояти збоку» чи пак «не мішатися до політики» не сполучена з вимогою збереження національної ідентичности, яка не є і не може бути самоціллю. Проблема «Пласт і політика» треба розв'язувати «обережно», бо вона скомплікована і навіть подекуди небезпечна. Мені здається, що найкращою практичною розв'язкою цієї проблеми могло б бути не так «політичне виховання», як радше «дискусійні політичні семінари», організовані по пластових станицях чи куренях для всіх зацікавлених членів УСП і УПС. На таких семінарах вибрані питання минулого чи сучасного українського «політикум» треба б всесторонньо і об'єктивно обговорювати і насвітлювати (по змозі двома особами, що мають «політичне знання»)

так, щоб учасники таких семінарів мали чітко з'ясовані два протилежні погляди на спірні чи хочби тільки дискусійні проблеми. Обов'язково треба б подавати відповідну джерельну літературу для дальших студій поодиноких питань. Золотий ювілей української державности і соборности, 25-річчя дій Української Повстанської Армії і Першої Дивізії УНАрмії, найновіша документація про події в Україні, як теж основні праці поважних дослідників СССР дають широку і вдячну тематику для таких семінарів. Поширення і поглиблення знання найновішої історії України на тлі історії східної Європи повинно б увійти у програму діяльності Уладів Старшого Пластунства, а може й УПСеньйорату, як перша і засаднича передумова чи то «політичного виховання» чи участі в дискусійних політичних семінарах.

Леся Храплива

ЯКЕ НАШЕ СТАВЛЕННЯ?

В лютневому числі пластового журналу «Юнак» за цей рік, порушено (і мабуть оце вперше офіційно у пластовому виданні!) справу мішаних подруж. Поминувши те, що деякі і то тільки дуже нечисленні старшопластунські курені зобов'язували своїх членів одружуватися тільки з українками, — досі у нас у Пласті ледве чи про це будь-хто говорив. Як у кожному такому випадку, — треба привітати новий почин, бо краще пізно, як зовсім не торкатися такої дуже актуальної теми; але мусимо щиро признатися, що дотеперішне замовчування ледве чи вийшло кому на користь.

Якщо мова про ідеологічні обґрунтування, то не може бути й дискусії про те, що для пластуна Україна — це найвища із земних вартостей, і він не міг би знайти глибших підстав до порозуміння з людиною, для якої ця Україна не має всіх тих тонких емоційних відтінків, які вона має для нього, та для якої Україна не є справою особистої чести і невідкличного обов'язку супроти неї так, як це є для нього. І що ще найважливіше — пластун не хоче, щоб його діти належали цій Україні вже лише наполовину, бож згідно зі звичайною справедливістю (а пластун — справедливий!) — батьківщина його неукраїнської дружини має теж право на місце у почуваннях його дітей. Може інакше було дома, серед глибоко закоріненого українського населення, але тут у більшості випадків діти мішаних подруж стають уповні національно індивідуальні. Чого ж тут сподіватися, коли асиміляційний тиск оточення спричинює поважні труднощі батькам, коли вони навіть обоє щиро бажають виховати своїх дітей на свідомих українців?

Наше ж намагання — це зберегти за всяку ціну українську субстанцію, а це неможливе без біологічної основи, як говорить засуджений недавно Михайло Осадчий:

... У кожному слові, в кожному болінні,

У кожному подиху живе Вкраїна,

Допоки спадок прадідів у генах.

Напевно, не вийде нашій справі на добро — розтрачувати цей дорогий спадок без пуття.

Здавалося б — тут усе ясне і не вимагає дальших обґрунтувань. Та, на жаль, наша життєва практика разуче розходиться із теорією. Подружжя пластунів та пластунок з неукраїнками чи неукраїнцями множаться у нас із дня на день. Це вже вимагає свистка на алярм. Але зауважуємо ще щось куди гірше: щораз більше наших старших громадян, не виключаючи і членів Пласту, а навіть пластових провідників, починає «не бачити в цьому нічого злого». У кожному індивідуальному випадку знаходиться цілий арсенал виправдань, як ось що «наші хлопці не звертали уваги на неї», то знову, що «нема українки йому до пари», або що цей чужинець «війнятково інтелігентний», «обіцяв учитися української мови», і... навіть до сліз комічне, — що «він любить вареники»...

А ще до того, коли пластун чи пластунок, що одружуються із чужинкою чи чужинцем — чийсь добрі знайомі, не кажучи вже, коли вони якісь хоч далекі родичі, то вже певно не знайдеться пластунів, які б цей учинок засудили або хоч відмовилися взяти участь у весіллі — що в більшості випадків є насправді похороном українства. Така відмова могла б потягнути за собою неприємності, а громадської мужности у нас сьогодні, на жаль, не часто зустрічаємо.

Буває вже навіть і таке, що пластуни, після одруження із чужинцем чи чужинкою, залишаються далі на своїх постах, як виховники. Тоді нема сумніву, що коли в інших випадках молодь не так радо наслідує своїх провідників — у цьому випадку буде йти з охотою їх слідами. Отже, куди?!...

Наше літепле досі становище спричинило вже багато лиха — не лише українській справі, але дуже часто і нашим пластунам особисто — бо вже на багатьох прикладах бачимо, що мішані подружжя часто нещасливі. Може краще було б, якби ми зуміли бути принципові у той один момент — і врятували молоду людину перед нещастям, а з нею і тих багатьох, що йдуть за її прикладом. Бо рішуча громадська опінія — це чинник, з яким, одначе, треба було б числитися!

Щобільше — сам Пласт повинен також заговорити і видати своє вирішення. В наших обставинах це не було б легко спинити струмені, що відпливають від нас, але невідкличні санкції, мабуть, довели б не одного і не одну до роздуму, а може і до зміни задуму одружитися поза своїм народом.

Нашу нерішучість молодь буде завжди інтерпретувати так, як їй це вигідно, і, певно, не на користь українській рації стану.

Треба сказати, на добре й оптимістичне закінчення, що — на щастя — є в нас і численні молоді подружжя пластунів з українцями чи українками, а часто і «пластові» подружжя, у яких обоє партнери є членами Пласту. Вони ніяк не виглядають на покривджених людей. Навпаки і радість чистого сумління, глибокої духової спільноти та вдовolenня із виховування своїх дітей згідно з дорогими обом батькам ідеалами — променюють від них на все довкілля.

ЛИСТ ДО ДРУГА

Дорогий Друже!

Ти запитував мене, чому я залишив усю пластову роботу та відійшов “у відставку”. Відповідь на цей Твій запит не є проста. Проте, постараюся Тобі вяснити причини, які мене до того спонукали.

Ти знаєш про моє глибоке прив'язання до Пласту. За моїх юнацьких літ Пласт мав на мене сильний вплив — більший, ніж будь-який інший чинник, включно з батьками, церквою, школою тощо. Усе, що було гарне і радісне в моєму житті, завдячую Пластові. І я полюбив Пласт усією душею. Для мене став він змістом мого життя.

Мав я понадпересічне щастя. Дістав я виховників, які вміли відповідно покерувати химерним юнаком. Це вони — своїм поступуванням, передусім своїм прикладом, а не наукою — з'ясували мені ціль Пласту. Від них я дізнався про потребу виховання повноцінної людини — тобто індивіда, який усе своє життя веде за Пластовим Законом.

Я захопився пластовою ідеєю. Я повірив свято в необхідність виховування молоді на пластових засадах, знаючи, що людина, яка в щоденному житті реалізує Три Головні Обов'язки та всі точки Пластового Закону, наближається до ідеалу. І я взявся до праці.

Понад 20 років працював я на різних шаблях пластової драбини. Був довгі роки виховником — новацьким і юнацьким. А потім мене покликали до праці у вищих пластових проводах. І ось тут став я придивлятися ближче до готового продукту пластового виховання. Маю на думці тих найкращих — які перейшли цілу пластову школу, перетривали всі бурі і негоди, що їх зазнав Пласт, і опинилися на провідних становищах у нашій організації. Якже вони реалізують Пластовий Закон у свому житті?

Моє розчарування не має меж! Зустрівся бо я з переконанням, що Пластовий Закон — це річ добра для юнацтва, але нас — старших — він зовсім не зобов'язує. Так думають деякі наші провідники, так думає і поважна кількість старшого пластуництва. І відповідно до того вони

поступають. Виглядало б, отже, що вони не винесли з Пласту того, що повинні були б дістати.

Візьмім, наприклад, СЛОВНІСТЬ. Обіцянки пластуна перестали мати будь-яке значення. Ти чув дещо про труднощі, які зустрічає у своїй діяльності “Орлиний Круг”. У 1965 році запропоновано злуку “Орлиного Круга” з Ланкою “Н” новацьких виховниць для усунення непотрібної дуплікації в роботі серед новацтва і розпорошення сил. Відповідальний діловод у Головній Пластовій Булаві обіцяв полагодити це до кількох місяців. Досьогодні — тобто три роки пізніше — цієї справи ще не розглядали, і немає виглядів на її швидке полагодження.

Або СУМЛІННІСТЬ: Заплянували підручник для вишколу виховників. Обіцяли видати підручник “до трьох місяців, а в кожному випадку до чергового вишколу”. І ось ти організуєш вишкільний курс, спираючи програму на цьому підручнику. Приходить день відкриття курсу, а підручника як не було, так і нема. Уся твоя праця обернена внівець, цілорічна підготовка змарнована. Доводиться починати все від початку — переробляти програму на підставі доступних, але не зовсім задовільних джерел. Півтора року пізніше довідуєшся, що “були поважні перешкоди!” Нехай і так! Але чи так важко було написати одне речення на листівці, яке могло тебе своєчасно перестерегти?

Про ТРЕТІЮ точку Пластового Закону не доводиться і говорити! Майже жодні пластові сходи, ні засідання пластової старшини, ні тим паче пластові з'їзди ніколи не починаються у заповідженому часі. Ба, ми не здібні навіть прийти вчас на Богослужбу до церкви!

Нашу ОЩАДНІСТЬ можна зілюструвати от хоч би тою масою змарнованого часу і горою записаного паперу, зужитих на дискусію над тим, чи сеньйорат має бути “уладом” чи “об'єднанням”? Хіба ж це суттєва справа? А на виховну роботу в сеньйораті не стає часу!

А хіба ж це СПРАВЕДЛИВО, коли один з членів крайового пластового проводу у своєму звіті робить безпідставні й неперевірені закиди на адресу осіб, які працюють для добра Пласту, і не дає можливості їм оборонитися?

У нас УВІЧЛИВІСТЬ “вийшла з моди”. Коли увійдеш до пластової домівки і привітаєш присутніх, то не то що ніхто не відповість тобі, але ще так на тебе подивляться, немов би ти “з Марса впав”, мовляв, “забирайся, не перешкоджай нам тут!”

БРАТЕРСЬКОСТІ бракує нам усім, а зокрема т. зв. “старшим” сеньйорам. Вони ставляться з недовір'ям до “молодшої генерації”, байдуже, що декому з нас “молодших” уже й сороківка добігає. Пригадуєш, як ми пропонували програму зустрічей для новацтва? Крайові старшини безапеляційно відкинули це, не давши нам навіть змоги обґрунтувати наш проект, дарма, що річ була до зреалізування (успіх новацтва на зустрічі на Вовчій Тропі 1962 р. не навчив нас нічого!) і з виховного боку дуже побажана. І так — з кожним проектом, який виносять “молодші”. Бо вони “можуть завалити Пласт”! А хіба ж ми не вийшли з-під Вашої руки,

дорогі “старші” друзі? Так тоді чого ж Вам боятися нас? Ми ж можемо тільки так поступати, як Ви нас навчили!

Смію твердити, що наша РІВНОВАГА поважно захитана, коли факти вказують, що наші поняття вартостей викривлені. Ми гордимся, що за останні роки кількість нашого членства зросла на стільки-то відсотків. Ми кинулися на масівку, дбаючи про кількість охопленої молоді, але не про її якість. Про якість не може й бути мови, коли в нас брак кваліфікованих виховників! А проте ми панічно боїмося, щоб наш чисельний стан не зменшився. Про жодну елітарність і мови нема. Не можемо ж тратити членів, які б вони й не були! Кожний, хто хоче і не хоче, може стати пластуном. Треба тільки заплатити вписове і місячний внесок. У висліді маємо в наших рядах людей, які не тільки до Пласту не надаються, але й діють на його шкоду. А хіба це здорове явище?

Знаю таких членів пластової старшини, які цілими годинами пересиджують над грою у карти. А чи це виходить їм або іншим на КОРИСТЬ?

Загально вважають, що СЛУХНЯНІСТЬ серед платсунства залишає багатом до побажання. Пригадаймо от хоч би “бунт” юнацтва на ватрі під час зустрічі на Вовчій Тропі 1962 р. І не диво! Щоб мати слухняну молодь, треба щоб її виховники: а) давали добрий приклад, б) самі були послідовними.

А чи бачив ти, як поводяться члени пластової старшини під час будь-якої імпрези чи зустрічі? Вони обов'язково говорять між собою, стоячи в лаві (говорення в лаві заборонене для молоді!). Нічна тиша їх, мабуть, не зобов'язує. Служняности не будемо мати, як довго не будемо витягати консеквенцій із проступків поодиноких членів. Щоправда, це не легко робити, але є це якраз той виховний засіб, що помагає нам учити служняности. Пригадуєш, як ми готувалися до відкриття пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні? Тоді було заповіджено: “Хто не матиме правильного й повного однострою, не буде допущений до участі!” А як воно було наділі? Ніхто навіть на однострої не дивився. Таких доручень із заповідженими, але не проведеними в життя консеквенціями було більше, і ними наша старшина тільки осмішує себе в очах молоді. Дійшло до того, що ніхто більше не бере поважно доручень пластової старшини!

Які ПИЛЬНІ є наші провідники, видно хоча б із того, що крайовий комендант пластунів не тільки не брав участі у вишкільних виховників, якого вимагають навіть від кожного впорядника (хоча нагоду взяти участь мав), але навіть не заохотив нікого із своїх виховників до участі. Або візьмімо “Життя в Пласті”. Коли переведамо цю пластову біблію, то посідання її стало передумовою усіх проб у юнацтві. Але на пальцях однієї руки можна почислити тих членів нашої старшини, які цю книжку прочитали повністю. Вони можуть казати, що зробили це, але з розмови з ними, а ще більше з їхньої поведінки, відразу видно, що так не є.

Про ДВНАДЦЯТУ точку Пластового Закону в нас дуже багато писали й говорили. Можливо, що це й спричинилося до забуття всіх інших точок. Правда, порушення цієї точки дуже впадає в очі. Недавно

Американське товариство для побороування недуг серця рішило заборонити курити на своїх з'їздах, як також увело постійну заборону курення в усіх своїх урядах, яких є кількасот в усіх більших містах США. А тим часом усі засідання пластової старшини відбуваються в густих хмарах диму! Цю справу не легко розв'язати тим більше, коли розв'язувати її мають ті, що самі піддалися налогові. Так, як тепер є, то маємо заборону курення, але її не дотримуються і ніхто собі із того нічого не робить. А юнацтво це бачить — і витягає відповідні висновки. Щоб мати чисте сумління, можна б дозволити всім курити. Але я знаю, що коли гангрена кинеться на руку чи ногу, тоді конечно ту хвору кінцівку відрізати, щоб зберегти здоров'я організмові та захистити його від смерті. Щоб перевести таку операцію, треба мати неабияку відвагу. В нашій організації це означало б утрату яких 2/3 членства. А я сказав уже, що нам тепер залежить на кількості, а не на якості. Отож наша пластова старшина такої відваги не має.

Був я нещодавно на загальних зборах однієї пластової станиці. Провели збори, обрали старшину. По зборах уся нова старшина зайшла до сусіднього ресторану. Посідали у пластових одностроях на кріслах, позакурювали в прилюдному місці. Пластуна юнака, який обслуговував у ресторані, післали до бари по горілку. Запивали успіх зборів...

Ми дуже ЛЮБИМО КРАСУ. Але часом можна квестіонувати наше поняття краси. Пластовий однострій був подуманий як гарний, естетичний одяг, який у глядача викликає приємне враження. А бачив Ти, як виглядають на прилюдних виступах члени пластової старшини? Їхні однострої неповні (з правила бракує шапки), прикрашені такими недозволенними речами, як срібні шнурки, ніким не затверджені літунські відзнаки, цивільні штани, що ніяк не підходять до пластової сорочки, неприписові пояси, шарпетки — які попало черевики чорні або на високих закаблуках. До того кожний зодягнений інакше... От, краса!..

Здавалося б, що нікому не можна закинути браку ДОБРОЇ ГАДКИ. А проте я зустрічав провідників, які твердять, що у пластових зайняттях слід нам перейти на англійську мову, бо всеодне — раніше чи пізніше засимілюємося!

**

Ось так виглядає Пластовий Закон у житті тих, які перейшли пластову школу і стали на провідних становищах у нашій організації. Ну, що ж? Ніхто з нас не без гріха! І я мабуть не дуже переймався б тим, якщо це були б ізольовані випадки. Але таких прикладів, як вище, можна навести дуже багато. А це вже турбує мене. Турбує мене передусім тому, що це вказує на ЗАГАЛЬНЕ ЛЕГКОВАЖЕННЯ ПЛАСТОВОГО ЗАКОНУ виховання у Пласті людьми. Турбує мене також і те, що я пробував указати на існуючий стан і заохотити до шукання розв'язки, та, на жаль, не знайшов зрозуміння в наших провідників.

Отож я мусів поважно задуматися. Чи можу я (як Ти це раз сказав) “кривити душею”, докладаючи своїх рук до такого стану? Чи маю

я моральне право говорити одне, а робити що інше, — так, як це роблять інші? А також: чи є глузд віддати своїх дітей до організації, яка має дуже шляхетні цілі, але не є в стані їх досягнути? Чи мають вони “виховуватися” серед того брудного нью-йоркського “давтавну”, який став “меккою” патлатих “гіппісів” із цілої Америки?

Можливо, що я не бачу цілого образу, а лише його чорну частину. Отже, я відійшов набік, як Ти кажеш, “у відставку”, щоб оком стороннього глядача простежити за станом справи. Хочу також використати вільний час, щоб пізнати краще ситуацію у гуртках і роях нашої пластової молоді.

Покладаю великі надії на наш Другий Пластовий Конгрес. Моїм найгарячішим бажанням є, щоб цей Конгрес указав нам, як вернутися до джерел. І щоб ті наші джерела: Пластова Присяга, Три Головні Обов'язки, Пластовий Закон — знову стали змістом нашого щоденного життя.

Міцно тисну Твою лівицю — СКОБ!

Орест Гаврилюк

ЗА РЕЧЕВУ ДИСКУСІЮ І ТВОРЧУ КРИТИКУ

У цьому числі “Пл. Шляху” ми помістили (на сторінках від 29 до 48) кілька статей дискусійно-критичного характеру, авторами яких є наші постійні співробітники та відомі з активної праці на відповідальних становищах у Пласті подруги і друзі. У зв'язку з цими статтями хочемо зробити деякі зауваження.

Завжди радіємо кожною статтею чи дописом, а навіть короткими листами, які одержуємо від наших співробітників і читачів тимбільше, що вони приносять нові, інколи дуже цінні, думки та ідеї, викликають дискусію тощо. Усе це стараємося друкувати в “Пл. Шляху”. Радо поміщуємо матеріали дискусійного характеру, із критичними заувагами, а навіть із контроверсійним змістом, якщо вони заторкують актуальну проблему, є цікаві своєю тематикою, а автори підписуються повним прізвищем, і в той спосіб перебирають відповідальність за зміст цих матеріалів.

Уважаємо, що в Пласті — як зрештою і в наших інших організаціях — дуже потрібні речева дискусія і конструктивна критика того, що в нашій організації діється, як також тих чинників, що мають вплив на хід справ у Пласті, є членами пластових провідних органів — від станичних аж до центрального, і з уваги на те мають не тільки певні права і привілеї, але й обов'язки та відповідальність. Пласт настільки велика і сильна організація, що не лише може толерувати конструктивну критику, але її і потребує. Зрештою, свободна дискусія і творча критика — це конечні та нормальні явища кожної здорової, зрілої і упорядкованої спільноти. Не забуваймо, що прогрес залежить саме від зудару протилежних думок, з чого часто зроджуються нові корисні ідеї. Тому ми давали місце дискусійним і критичним матеріалам у попередніх числах “Пл. Шляху”, у ще більшій мірі зробили це в цьому числі та

(закінчення на 72 сторінці)

РЕЄСТРУЄМО ГОЛОСИ ПРО МПЗ

Від Редакції: Відбуття Міжкрайової Пластової Зустрічі в липні м. р. на пластовій оселі “Батури” біля Монреалю в Канаді (дивись про це в “Пл. Шляху”, ч. 4 (15) з 1967 р., стор. 50-58) дало нам великий досвід і нагоду побачити Пласт зблизька, у великій масі, у зустрічі з невігодами, із зовнішнім світом. Ось декілька уривків із листування, звітів та записок окремих учасників, що дивляться на саму зустріч різними очима, залежно від віку, діловодства, пластового досвіду та наставлення до свого обов'язку. Читачі знайдуть у цих матеріалах також багато суттєвих наświetлень головних виховних проблем, а пластові провідники ще й чимало сугестій. — Ці матеріали були приготовані до попереднього числа “Пластового Шляху” (ч. 1/1968), але з уваги на брак потрібного місця ми не могли їх у ньому помістити. Тому друкуємо їх — щоправда трохи спізнено — щойно в цьому числі.

СПОМИН ІЗ ТАБОРУ

Серед ночі мене збудив крик. Мої товаришки кричать, що то напад. Вони всі з ентузіазмом вибігли, а я собі далі заснула, вважаючи, що мені серед ночі нема чого з теплого ліжка вилазити до хлопців...

Серед ночі четвертого дня таборування збудив мене страшний крик і вереск. Хлопці влітають у шатро і хапають усі однострої. Вислід того нападу — зруйновані таборові емблеми і все наше таборове піонерство. Той напад був частиною теренової гри, але то вийшов майже босяцький напад, і за це ми на “день дружби” того підтабору пластунів не відвідували...

Ми чекали відплати і до того солідно приготувались: спали в одностроях, я і стійка мали сидіти за шатрами і термосити шнур, що був навколо цілого табору. Ми чули невиразні голоси “вокі-токі”, бачили світла в лісі, чули тріскіт сухого дерева. Але ніякого нападу не вдалося їм серед ночі зробити.

Я маю один добрий денний спомин. Одного дня перед вечерею булава вже з нами не могла собі дати ради. Раптом — свисток на сполох. За 25 секунд ми мали стати на збірці у повних одностроях. Потім нам казали перебиратися у спортові одяги і знову у повні однострої. Шість разів повторилось це передягання. Врешті взяли нас маленькими групами на впоряд, що тривав цілу годину. Ми всі були досить невдоволеними, але кожна чесно ствердила, що цього було нам потрібно, що кара нам придалась, бо такий випадок більше не повторився. Табір пройшов дуже приємно з гуртками, з купіллю, зі співом, з веселими ватрами. Усі були дуже задоволені тим табором, а між усіма і я.

Пл. уч. Тоня Штуль, Париж,
учасниця підтабору молодших юначок

Міжкрайова Пластова Зустріч цього року була відмінна тим, що дні були виповнені не лише пластуванням, але і пробами, публічними виступами і різними поїздками.

32 юначки з 100 куреня УПЮ-ок з Торонта взяли участь в МПЗ. Майже всі зайняття відбувалися по кошах, і тому було замало нагод ближче ізжитися з іншими юначками. Їзда на ЕКСПО з юнаками із США дала юначкам змогу мати з ними виміну думок, навчитися нових пісень. Головною зупинкою для юнацтва на ЕКСПО був советський павільйон. Тут вони звернули особливу увагу на брак українських експонатів і завзято виступали проти неправильних інформацій обслуги. У цьому місці юначки виявили зразкову пластову поставу.

Майже цілий курінь брав участь у спортових зайняттях. Він дуже амбітно поставився до змагань і здобув друге місце. Амбіцію куреня також було видно при різних маршах і дефілядах, під час яких курінь хотів “показатися” і не звертав уваги ні на втому, ні на гаряч...

Подобалися їм ватри, а зокрема ватра 55-річчя Пласту, до якої юначки з 10 куреня старанно приготувлялися і гарно виконали. Раптовий дощ під кінець поважної частини сприйняли дівчата з гумором, який продовжувався під час веселої частини.

Виступи у барвистих народніх одягах на ЕКСПО і пізніше маршування з бадьорим співом по площах світової виставки викликали у юначок велике задоволення і завзяття. Так само було і в Оттаві під час “Дня Української Молоді”, коли юначки гордо зі співом маршували вулицями до палати генерального губернатора.

Невигоди юначки приймали з гумором. Якщо в таборах вони були часами “розлізими”, то на всіх виступах старалися себе показати якнайліпше. З МПЗ усі юначки були задоволені, тепер нетерпляче очікують нової нагоди зустрітися з подругами та друзями, давніми знайомими, а також знайомитися з новими.

Ст. пл. Ірина Свергун, Торонто
зв'язкова 10-го куреня УПЮ-ок
ім. Ольги Косач

**

Кожного дня кошова скликала сходи кошової булави. На сходинах із зв'язковими інформувала їх про накази проводу табору пластунок. Четвертий кіш здобув у тереновій грі перше місце. Окремі юначки дістали від проводу зустрічі за пластову поставу пластові відзначення. Замало було часу на товариське співжиття поміж юначками та юнаками. Дуже невдячна роля кошової по закритті зустрічі, коли юнацтво, теоретично перейшло під опіку станичних опікунів.

Пл. сен. Стефа Король, Дітройт
кошова підтабору юначок

Програма МПЗ була цікава і різноманітна. Відкриття зустрічі було дуже величне. Перша ватра не була добре зорганізована, юначки нудилися. Дні зустрічі були спокійні, можна сказати, ліниві, але цю вигоду приніс дощ, який падав безперестанку. Юначки вправляли різні ігри і співали по шатрах. День спеціалізації до певної міри не вдався, бо юначки не були зацікавлені слухати викладу про мотор літака. День теренової гри був цікавий, але вона могла відбутися на площі зустрічі, і не треба було виходити так далеко з табору.

Таборова пошта і медична обслуга діяли дуже добре. Мій курінь юначок добре працював, виявляв ентузіазм. Юначки ізжилися і навчилися співпрацювати.

Ст. пл. Марійка Бучинська, Торонто
зв'язкова 12-го куреня УПЮ-ок
ім. Олени Теліги

**

Поведінка і працьовитість кожного гуртка віддзеркалювала його цілорічну працю. Ті, що працювали в Торонті, були активними на таборі. Курінна не має авторитету, тому і збірки мусіли переводити зв'язкові. Старші юначки не давали доброго прикладу молодшим. Зате вони добре справилися в кухні.

МПЗ задовго тривала. Було замало виховників для переведення програми. Загальний рівень пластової постави учасників МПЗ подекуди нижчий, ніж був за моїх юнацьких часів.

Проявлявся загальний брак зацікавлення спортовими змаганнями і брак завзяття показати свій курінь кращим. До певної міри до цього спричинилися виховниці, які дивилися на змагання як на другорядне зайняття, даючи першість різним пробам, піонерству і т. п. Від'ємно впливало на вислід змагань і те, що провід зустрічі постійно міняв час змагань і кошам не можна було достосуватися до того. А проте, загальне моє враження — зустріч випала краще, як я сподівалася.

Ст. пл. Віра Маланчій, Торонто
зв'язкова 4-го куреня УПЮ-ок
ім. Лесі Українки

**

Програма спортивного дня була добра. Замало було інструкторів, їх можна було мати з булави коша та із “Служби безпеки”. Юнаки, які не брали участі у спорті, повинні мати свої зайняття, бо сидючи бездільно, вони нудилися, тратили даремно час. Закінчення спортивного дня повинно було бути імпульсним. Для цього цілий табір повинен був бути на змаганнях. Думаю, що у майбутньому було б указаним комбінувати фінальні спортові змагання з “днем дружби”.

Теренова гра була добре запланована і вміло проведена. Суддями повинні бути ті самі особи впродовж цілої гри, бо тоді можна сподіватися правильного осуду про осяги учасників.

Спеціалізаційне пластування повинно бути різноманітніше тематикою і формами занять. Гутірки повинні бути детальніші, щоб пластуни могли чогось навчитися. Дуже важливим також є те, щоб вони відбувалися українською мовою, включно з термінами, з фаховими поясненнями, бо тільки тоді така форма діяльності Пласту має глузд. Табір, як один з виховних чинників, повинен зберегти в усьому українську мову.

Щодо таборових харчів — потрібно більшої контролю, головню у підтаборах. Велика кількість харчів блуа змарнована.

Ст. пл. Ярослав Вовк, Саскатун
кошовий підтабору юнаків

**

Юнаки зуміли загосподаритися досить добре і виконали в короткому часі багато піонерських праць (кухні, шогли, брама, паркан, виставка і т. п.). За винятком раннього вставання все проходило справно, і юнаки виказали багато запалу до праці. Не було поважнішого захворювання в коші. На терені коша трапилися випадки порушення дисципліни, а саме: невідповідна поведінка під час першої великої ватри, спізнення до автобусів при виїзді з ЕКСПО. Але були і прояви зразкової поведінки юнаків під час МПЗ. Запропоновано цю поставу відзначити при закінченні МПЗ на загальній збірці, що й відбулося.

Організаційно-підготовна робота, підготовка до зустрічі оселі Батурин і саме проведення зустрічі були добрі. В будучому треба старатися передати провід кошів окремим куреням УСП чи УПС, щоб міжкурінне суперництво могло позитивно відбитися на поземі зустрічі. Також усі організаційні справи, програмові, порядкові та подрібне визначення завдань окремих діловодів треба усталювати перед зустрічами. Щоденні відправи проводу вже на самій зустрічі повинні бути тільки інформативні.

Кошові булави повинні складатися принайменше з 9 осіб, щоб можна було охопити працю з кошами, що начислювали 150-200 юнаків. Куринні повинні мати своїх заступників та інтендантів. Кошові діловоди повинні мати інструкції щодо ведення таборових книг. Не можна вимагати, щоб члени проводу, а головню ст. пластуни, платили таборову оплату, бо вони посвячують свій час і працю для добра юнацтва. У моєму коші були вартісні члени кошового проводу з великим пластовим знанням і виробленням (бунчужний), працюючі і жертвні, але такі, що по виконанні свого завдання не визнають програми табору і збірок (інтендант), деякі легко трактували свої обов'язки, були й такі, що мало мають самодисципліни, що потребують доброї руки над собою. Старші пластуни на постах зв'язкових виказали багато охоти до праці і виконували свої завдання якнайліпше.

Не зважаючи на деякі недомаганя МПЗ, всі учасники і члени проводу згадуватимуть МПЗ і час, проведений на Батурині, приємно.

Пл. сен. Ігор Король, Дітройт
кошовий підтабору юнаків

Хоч організаційна побудова МПЗ була добре опрацьована на папері, у практиці відчувалося деяке заміщення щодо компетенції окремих діловодів. Накази не переходили вниз через покликаних до цього діловодів, а різними шляхами, а це витворювало атмосферу хаосу. Юнацтво це відчувало і тому, часом, байдужило до занять і змагів. "Служба безпеки" у декількох випадках була більшою проблемою для проводу як самі учасники. Думаю, що до такої служби треба покликати старших людей, бо деякі молоді ст. пластуни використовують своє становище для своєї сваволі.

Поїздки на ЕКСПО були добрим засобом для товариського співжиття поміж юнацтвом. Зате пасивна участь юнацтва у спеціалізаційному пластуванні і у спортових заняттях була недоліком, що його можна пояснити недостатньою підготовкою до занять як самого юнацтва, так і інструкторів. Велика кількість виступів юнацтва і постійні збірки та утомні проби для підготовки цих виступів викликали серед юнаків невдоволення.

Сумним явищем є те, що розмовною мовою юнаків найчастіше є англійська мова. Та ще сумніше те, що наші "виховники" розмовляють між собою по-англійському (хоч і криються із цим перед сенйорами чи старшими). Поведінка була задовільна. Серед юнацтва бракувало життєрадості, юнаки були без ініціативи, програма зустрічі часто нудила їх і не давала вдоволення.

У цілому МПЗ дала юнацтву почуття приналежності до спільноти. Зовнішні виступи всетаки дали певну дозу національної гордості (зокрема "День Української Молоді" в Оттаві), а товариське співжиття та нові знайомства спричинилися до поглиблення відчуття української ідентичності серед юнацтва.

Пл. сен. Орест Джулинський, Торонто
кошовий підтабору юнаків

ДО НАС ПИШУТЬ:

● "...Пересилаю передплату за "Пластовий Шлях" за 1968 і належність за одержані від Вашої Адміністрації три книжки. Одночасно хочу Вам висловити велике признання за Ваш журнал "Пластовий Шлях". — **Пл. сен. Дарія Витанович, Чикаго, США.**

● "...У найновішому числі "Пл. Шляху" (ч. 1 з 1968 р.) є стаття пл. сен. А. Фіголя п. н. "Держава зобов'язує", після прочитання якої я не втерпів і написав свої "міркування", які в прилозі Вам пересилаю. Сподіваюся, що в цьому випадку я не витратив намарно часу і що Ви помістите мою статтю в черговому числі. — **Пл. сен. Володимир Савчак, Нью-Йорк, США.**

● "...Пересилаючи передплату за "Пластовий Шлях" на 1968 р. і належність (4.50 дол.) за одержані від Вас три книжки, бажаю Вам успіхів і вітаю сердечно Вас усіх — Сноб"! — **Пл. сен. Антін Жуківський, Стіл, Норт-Дакота, США.**

ТРИБУНА МОЛОДИХ

З ПРОБЛЕМАТИКИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТИ У С П

Влодко Базарко

ЧИ НАШІЙ МОЛОДІ СПРАВДІ ЗАГРОЖУЄ ДЕНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ?

Нав'язуючи до цікавої статті пл. сен. А. Мілянчи в Листку зв'язку УПС у США «СЛОВО» ч. 6 (67) за вересень 1967 р. про його розмову із старшим пластунством, записав я деякі мої думки на цю тему.

Думаю, що більшість старшого пластунства є українськими патріотами та що вони шукають своєрідних виявів для свого патріотизму. Змінені обставини, як також інше середовище, серед якого розвивається умово тутешнє старше пластунство, силою факту мусить давати іншу форму його світоглядові, а разом із тим і його патріотизмові. І лише тому, що його світогляд має іншу форму, це ще не ознака, що теперішнє старше пластунство недобре.

За денационалізацію молоді у багатьох випадках треба винувати старших. У процесі дозрівання кожна людина переходить багатьох життєвих криз. Виринають щирі сумніви щодо навчання старших — не тільки тому, щоб супротивитися їм, але також тому, щоб переконати себе про їхню правду. Шукаючи відповідей на важливі питання, людина бачить, що їх не знайде вповні своїм розумуванням. Тому вона шукає цих відповідей поміж своїми колегами, у книжках і в розмовах зі старшими. Дуже часто старші, забуваючи про подібні переживання у своїй молодості, ставляться зовсім негативно до таких питань. Замість указувати напрям і подавати молоді відповідні факти, старші підходять дуже догматично до справ і не радять, але силують, не вказують відповідних доріг, але примушують молоді зійти на них. Очевидно, цей підхід до справи може мати зовсім протилежний вислід до того, якого старші хотіли б. При цьому всьому траплять і молоді і старші.

Мусимо собі усвідомити, що великий відсоток (якщо не всі) українців, які живуть в Америці, не повернуться вже в Україну, навіть тоді, як Україна стане вільною і буде такою, якою ми бажаємо її бачити. На мою думку — це зовсім не зле, бо і тоді в Америці буде треба людей, які впливали б на американський уряд, щоб він позитивно ставився до української справи. Із тієї причини здалось би перемінити ментальність українського суспільства в Америці із групи скитальців на елітну групу сталого поселення. У тому випадку тре-

ба б шукати способів і метод зберігання тієї групи. Мусимо шукати за «есенцією» українства — за тим, без чого людина українського роду перестає бути «українською». Як ми таку «есенцію» знайдемо, тоді будемо знати, чого вчити нашу молодь і її дітей, та в якому напрямі скеровувати нашу громадську енергію. Хто знає — може ми витрачуємо забагато зусиль на поверховні, неосновні речі, а занедбуємо те, що важливе.

Думаю, що ми повинні постійно заохочувати нашу молодь осягати якнайчисленніші і якнайвищі академічні ступені. Ми повинні також заохочувати її увиходити в американське професійне, торговельне, політичне і суспільне життя, і там змагатися за найвищі позиції. Чимбільше свідомих українців дійде до високих становищ у різних колах американського життя, тимбільше будуть з українцями рахуватися і тимбільше буде можна пропагувати нашу проблематику. Натомість, якщо ми будемо триматися виключно в своєму гетті, будемо шкодити собі і нашій справі. Українці повинні згідливо співжити і підтримувати між собою стислий контакт, а коли того треба, у важливих національних справах одностайно виступати і те саме пропагувати.

ЩО МОЛОДЬ ДУМАЄ ПРО СЕБЕ?

(Із сторінок газети Куреня УСП-ок «Шостокрилі»)

Курінні одноднівки завдяки своїй безпосередності і безпретенсійності дають читачеві змогу відчутти дух куреня, пізнати його членство та ті проблеми, якими воно цікавиться. Газетка "Шостокриліх" "Сорока на плоті" зовсім не займається сплітками, як це можна б було судити із її назви. Тут є статті на пластові теми, про нашу культуру, про життя і діяльність членів куреня, пластування, матеріали — творчість "Шостокриліх" при нагоді з'їздів, ватер, панелів тощо, світлини, а навіть куховарські приписи...

Ми вибрали той матеріал із цієї газети, що — на нашу думку — віддзеркалює думки і почування старшого пластунства.

Редакція

Мотря Грушкевич

ЩО Я УВАЖАЮ НАЙВАЖЛИВІШОЮ ПРОБЛЕМОЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ?

Найбільшою проблемою молодих людей скрізь і завжди — це знайти відповідь на питання — «хто я», «куди йду» і «чого шукаю в житті?» Наші батьки вже завершили в загальному свої розшуки успіхами або невдачами, а ми шукаємо ще мети не тільки свого власного життя, але й мети цілої української спільноти.

Молоді українці, що народилися поза Україною, мають багато більше проблем аніж їхні ровесники англосакси. Ми живемо на пе-

рехресті двох світів у тому розумінні, що перебуваємо у середовищі наших батьків, а одночасно живемо тим зовнішнім світом поза середовищем наших батьків і української громади. Ми утратили український ґрунт, але ще не закоренилися у новому.

Українська молодь поголовно живе двома світами — і часами занедбує свої обов'язки супроти батьківщини. А проте, думаємо, що можна погодити ці два світи, оминаючи конфлікти. Цікаві студії переведено в Канаді. Дослідники ствердили, що ті, які черпають соки з двох національних культур, є далеко динамічнішими і стають кращими громадянами Канади, ніж ті, що живуть культурою одного замкненого в собі світу. Соціологи також годяться, що варто мати різні групи — різних культур, різних етнічних груп, які живуть і взаємно співпрацюють, але які між собою не змішуються. Це, як вони твердять, допомагає закріпити ідею братерства.

Оскар Гендлін, один з видатних дослідників проблем еміграції, твердить, що етнічна група додає різноманітності і так збагачує американську культуру. А з неї можуть користати всі. Що більше етнічних груп, то різноманітніша американська культура.

Виринає питання — чи варто бути іншим? Чи легше нам було б розв'язувати всі наші проблеми, якщо б ми всі однаково думали, говорили, почували, а навіть одягалися? На це питання відповідає Оскар Гендлін так: «Як би то було, якби всі були лише американцями і ніким більше? Це значило б, що кожна індивідуальність мала б лише одну ролу в суспільстві, ролу громадянина і належала б до однієї організації — держави. Всі інші були б рівними і однаковими. Коли б не було різноманітності, не потрібними були б різні церкви, товариства і мистецькі клуби. Людина була б немов атом, ізольована разом з іншими — такими як вона, з однією лишень лояльністю до держави».

Українська молодь черпає соки з двох ґрунтів, при тому вона має подвійні проблеми, але теж подвійні нагороди за успіхи у розв'язці їх. Перед нами стоять два світи — один створений малою українською родиною, другий — великою американською суспільністю. Існування одного і другого світу поруч зовсім можливе і реальне, бо ж можна бути одночасно і українцем і американцем. І це не є ніякий парадокс. У першому випадку — це національна приналежність, у другому — державна. На жаль, молодий українець не раз сам творить собі конфлікт і ставить собі дві альтернативи: або я, або спільнота. Цей вигаданий конфлікт прибирає не раз такі загострені форми, що молода особа старається зірвати всі зв'язки з українством.

Якщо ж поставити на вагу впливи обох сил, то не диво, що другий вплив перемагає і що такий збаламучений українець часто цілком свідомо уникає будь-яких зв'язків зі своїм українським середовищем та зі своїм українським минулим.

Таким молодим українцям найбільше помічними можуть стати: родина, церква, організації, і товариство — ровесники. Якщо одна із цих клітин заведе і не сповнить свого завдання прищепити 100%-ве довір'я і любов до свого рідного, тоді молода людина захитується у своєму українстві, зриває з ним зв'язки і переходить у другий «зовнішній світ».

На нашу молодь діють у тому другому — неукраїнському світі найдужче такі середовища: школа, ровесники, праця, політичне життя і такі засоби інформації як — преса, телевізія, кіно, радіо тощо.

Якщо сконфронтувати обидва світи — то можна ствердити, що американський світ переважає силою своїх впливів. Бо як може українська спільнота витримати конкуренцію із такими великими силами як телевізія, кіно, рекляма з усім їхнім намаганням подобатись молоді, із популяризацією прагматизму, лібералізму та всякої іншої філософії, яка заперече вартість боротьби і гартування міцних характерів?

Ми, українська молодь, повинні це розуміти, що на формування нашої духовності переважить той вплив, якому ми будемо свідомо піддаватись.

Перед нами є три можливості:

а) асиміляція, тобто повне відречення від наших культурних зв'язків з українцями, злиття з англосакським світом;

б) «мелтінг пот», тобто повільне злиття в біологічному сенсі з американським типом;

в) культурна різноманітність, тобто інтеграція в американське економічне і політичне життя, затримуючи культурні зв'язки зі своєю батьківщиною і своїм народом.

Останній вибір найпригожіший для розв'язки так званої ділеми української молоді людини. Цей вибір забезпечить нам збереження традиції, культури України та їх співіснування поруч з американською дійсністю.

При цьому слід зважити, що у випадку, коли б українці не змогли зберегти себе та не зуміли інтегруватись, молодь силою життя буде намагатися звільнитись від старого способу життя своїх батьків. Цей процес, може, дуже болючий через велику прогалину поміж батьками і молоддю. Батьки безпідставно схильні уважати молодих за дезертирів, якщо вони не мають зацікавлення українськими справами на тому рівні, на якому їх утримують старші. Ці молоді, а вони тимчасом ще є меншістю, це основний об'єкт зацікавлення українських середовищ, які займаються вихованням. Навіть ті з нашої молоді, що сьогодні йдуть по лінії найменшого опору, ще не втрачені. Буде куди тяжче впливати на них тоді, коли вони стануть у нашому суспільстві більшістю і задалеко відійдуть від середовища своїх батьків і дідів, задалеко — від української культури.

вищі канадські урядові чинники, включно з прем'єром Канади. Цілі сторінки всієї української і чужомовної преси були заповнені світлинами та просторими звідомленнями про особу Найдостойнішого Гостя та перебіг Його відвідин у Канаді. У такій ситуації прийшли привітати Верховного Архиепископа навіть і ті з нашого суспільства, що у відношенні до Нього та репрезентованої Ним великої Ідеї помісної Української Католицької Церкви, завершеної власним патріархатом, були байдужні, а навіть і неприхильні. Усі вони, напевно, десь на дні свого серця і в глибині своєї совісти відчували напругу, якими нежиттєвими та неприємливими для всього нашого загалу є їхні «волосні ідеї», і якими безвиглядними та засудженими на неуспіх є їхні дотеперішні почини.

Верховний Архиепископ брав участь не лише у величних і торжественних Богослуженнях, у масових бенкетах, але всюди, де Він досі був, приймав і вислухував численні делегації, уділяв приватні авдієнції і зустрічався з усіма прошарками нашого суспільства від найменших дітей у дитячих садках аж до мешканців старечих домів. Для всіх мав час, уважливість, батьківське щире серце і тепле слово признання, заохоти та утвердження, а інколи розради і співчуття. Так і відчувалося, що Верховний Архиепископ прибув до всіх, і що тому всі Його зустрічали і вітали як великого Сина свого народу, непоборного Ісповідника Святої Віри, як символ бадьорого і незламного духа українського народу, як справжнього Борця-Героя, що впродовж 18 довгих років карався в найтяжчих умовах советських тюрем, заслання і концентраційних таборів, але який не заламався ні фізично, ні духово, і залишився вірним своїй рідній церкві і найвищим ідеалам свого рідного народу.

Постава всього нашого загалу під час дотеперішніх відвідин Верховного Архиепископа (так як і під час Світового Конгресу Вільних Українців!) і щира пошана та беззастережне довір'я наших найширших народніх мас до Нього — це наочний доказ, що наш нарід бажає визнання і респектування свого власного авторитету, що замість розбиття прагне єдності та що очікує розумного упорядкування відносин у нашому церковно-релігійному та суспільно-національному житті. Устами всіх своїх Владик вірні Української Католицької Церкви в Канаді визнали Верховного Архиепископа Блаженнішого Йосифа володарем своїх душ і сердець та патріархом своєї рідної церкви.

**

Коли пишемо ці рядки, йдуть гарячкові приготування в місцях осідку Владик Української Католицької Церкви у США — у Філадельфії, Чикаго і Стемфорді — та в інших великих скупченнях українців у США (Нью-Йорк, Дітройт), щоб у себе привітати Верховного Архиепископа. Віримо, що всюди і у США, де з'явиться наш Найдостойніший Гість, вітатимуть Його усі українці, без винятку,

як великого Сина свого народу, а Владик і вірні Української Католицької Церкви, у взаємному порозумінні, братній згоді і християнській любові — так як це було всюди в Канаді — привітають Його як свого Найвищого Архипастиря — як Патріарха помісної Української Католицької Церкви. Треба сподіватися, що так буде і в усіх країнах Південної Америки, куди в половині серпня виїздить наш Верховний Архиепископ, а пізніше і в Австралії та в поворотній дорозі до Риму в європейських країнах, де живуть українці.

Логічним і невідкличним завершенням цих тріумфальних відвідин Верховним Архиепископом усієї нашої національної спільноти у вільному світі, і цього безспірного всенароднього плебісциту щирої любові, повного довір'я та здисциplinованого підпорядкування Владик, духовенства і вірних Української Католицької Церкви Верховному Архиепископові як своєму найвищому Архипастиреві, з яким Він досі всюди в Канаді зустрічався, мусить бути скликання в якнайкоротшому часі собору всіх Владик Української Католицької Церкви, щоб на ньому офіційно визнати Блаженнішого Йосифа своїм найвищим зверхником та Патріархом помісної Української Католицької Церкви.

Бо пора це великая есть!

У ПАМ'ЯТЬ НАШОГО ОСНОВОПОЛОЖНИКА

(от) Коли друкувалося останнє число «Пл. Шляху», а на його трьох перших сторінках звернення Дрота «До Друзів-пластунів у широкому світі», ніхто з нас не думав, що це вже Його останнє слово до нас-пластунів, і що Він уже до нас ніколи більше не промовить...

**

29-го березня ц. р. вранці закінчилася земна мандрівка Засновника і Идеолога Пласту. Перестало битися Його шляхетне серце, що в Ньому майже 60 років тому зродилася Ідея Українського Пласту, яка від того часу аж досьгодні захоплювала уми і полонювала серця десятків тисяч української молоді, у пластових рядах якої виростав «новий люд». Навіки погасли Його очі, якими спокійно, уважливо та пильно приглядався завжди до сучасности, але якими впевнено і бисто дивився також у майбутнє нашого народу. Знемоглася Його працююча рука, якою колись нам написав «Життя в Пласті», а потім численні статті, привіти і звернення з різних нагод та сотки листів до багатьох із нас порадами і повчаннями, як маємо йти пластовим шляхом за красою життя до щастя, слави і свободи...

В усій українській пресі всіх країн вільного світу численні жалібні клепсидри сповіщали про велику і болючу втрату, якої із

ХРОНІКА ВАЖЛИВІШИХ ПЛАСТОВИХ ПОДІЙ

ІРИЧ

ТРЕТЯ ПЛАСТОВА ЗУСТРІЧ В АВСТРАЛІЇ

Третя Пластова Зустріч в Австралії, яку відкрито 23 грудня 1967 року, відзначила три ювілеї: 55-річчя Українського Пласту, 50-річчя Української Державности та 25-ліччя Української Повстанської Армії. Відбулася вона на площі сиднейської пластової станиці "Холодний Яр".

Святочне відкриття перевів голова КПС пл. сен. Юрій Семків, якому у звіті зголошено 464 учасники, що таборували окремими підтаборами. У склад проводу зустрічі входили пл. сеньйори: Р. Олесницький — комендант, В. Микитенко — заступник та керманіч програми, А. Якубовський — другий заступник та зв'язковий пл. станиці у Сиднею, М. Добротвір — бунчужний, д-р І. Шухевич, Б. Шехович та М. Яремович — лікарська опіка, М. Лабка — писар зустрічі, інж. М. Строкон — фін. господарський референт, як також Н. Гриневич, Н. Грушецька, М. Шухевич, О. Островський, В. Тиравський, Г. Волошин, Р. Савчак, О. Буцацький, М. Шевчик та Я. Кужіль.

Подаємо склад проводів поодиноких таборів. Табір УПС-ів: комендант — Ю. Овчаренко, бунчужний — О. Цабанюк. Табір ст. пластунів: комендант — Ю. Кошарський, бунчужний — К. Буць. Табір ст. пластунюк: комендантка — Л. Куцан, бунчужна — Б. Михайлишин. Табір юнаків: комендант — Б. Соловій, бунчужний — Л. Яворський. Табір юначок: комендантка — А. Овчаренко, бунчужна — В. Шкандрій. Табір новаків: комендант — А. Нойгебавер, бунчужний — Р. Жила. Табір новачок: комендантка — Н. Теодорович, бунчужна — Х. Кушнірук.

На зустрічі були заступлені пл. станиці Вікторія, яка охоплює осередки Мельборн, Барелад та Джілонг, Аделаїда, Брізбен та Сидней. При аналізі учасників зустрічі були помітні такі явища. Тільки сорок учасників були уродженцями Рідних Земель, решта — це в більшості вже уроджені в Австралії. Коли взяти до уваги, що у Вікторії відбувся новацький табір, на якому було поверх 50 учасників, то пропорційне заступлення поодиноких пл. станиць виказує, що станиця, яка була господарем, не зуміла достатньо зацікавити місцевих пластунів, щоб узяти участь у зустрічі. Помітним була також переважлива кількість ст. пластунства у проводах зустрічі. Це були в більшості вже вихованки пластової організації в Австралії, абсолюенти високих шкіл, як також і успішні професіоналісти.

У програмі зустрічі передбачували пластовий змаг, ряд змагань у співі, народніх танках та легкоатлетиці, як і взаємні відвідини сумівської зустрічі та участь у здвизі молоді, який організувала українська громадська централа в Австралії, Союз Українських Організацій.

Подаємо висліди змагань під час зустрічі. В легкоатлетиці: 1-ше місце — пл. станиця Вікторія, 2-ге — Нова Південна Валія, 3-те — Аделаїда, 4-те — Брізбен. Новачки: 1-ше місце — Нова Південна Валія, 2-ге — Вікторія, 3-те — Південна Австралія. Новачки: 1-ше місце — Вікторія, 2-ге — Нова Південна Валія, а 3-те — Південна Австралія. Юнаки: 1-ше місце — 5-ий Курінь із Південної Австралії,

2-ге — 17-ий Курінь і 3-те — 15-ий Курінь, обидва з Вікторії. Юначки: 1-ше місце — 4-ий Курінь, 2-ге — 8-ий Курінь з Вікторії, а 3-те — 12-ий Курінь з Нової Південної Валії. Старші пластунки: 1-ше місце — Курінь "Чорноморці", 2-ге — Курінь "Карпатські Орли", а 3-те — сам. Гурток "Закарпатці" з Нової Південної Валії. Ст. пластунки з Брізбену здобули 1-ше місце, з Аделаїди — 2-ге, із Сиднею — 3-те. Як нагороди вони діставали перехідні чаші, золоті або срібні медалі та прапорці.

Зустріч Пласту із СУМ-ом, на перекір усім злобним віщуванням, удалася. Беручи до уваги, що у вступних розмовах відчувалося взаємне недовір'я, як також можливість використання такої імпрези для деяких особистих цілей, остаточно переведення цієї спільної зустрічі відбулося на базі діловости. Пластуни відвідали сумівський табір, де відбулися змагання у бігах, відбіванці та футболі. Сумівці виграли дівочу відбіванку та футбол. Наступного дня сумівці відвідали пластунів, де були змагання у самодіяльності і це незаперечний факт, що молодь знайшла без великих труднощів спільну мову, на жаль,... англійську. Спільна виміна відзнак, виміна думок провідників закріпили взаємовідносини на майбутнє.

Дві великі ватри — 50-річчя української державности та ювілею 55-річчя Пласту, може, не вийшли так ефективно, як заплановано, почасти був брак скоординованої підготовки, а в додатку заборона палення вогню внаслідок спеки обмежувала багаття до величини новацького вогника. Історія останніх 50-тх років проходила на тлі австралійського "бушу", і автори стрілецьких та пластових пісень не мріяли, що цих пісень будуть співати у Холодному

Ярі та цим разом під сузір'ям Південного Хреста.

Однією з атракцій був пластовий музей, організований пл. сен. М. Шевчиком з Аделаїди разом із мистцем В. Савчаком. Він мав багато цікавих експонатів, старих видань, відзнак, багато знімок із пластування ще на Рідних Землях та мистецьких праць наших молодих пластунів.

27 грудня відбувся з'їзд Українського Пластового Сеньйорату і справді програмою він заторкнув тільки звітування та переобрання уступаючого проводу. Було помітним, що найбільше говорили ті, які своєю красномовністю хотіли дорівняти діяльності скромніших сеньйорів. А проте, із 109 сеньйорів Австралії майже всі працюють як провідники пластової молоді або на громадському відтинку.

При підготовці зустрічі КПС подбала про пісню зустрічі, з музикою та словами незаступної пл. сен. Оксани Тарнавської-Крапки. Через свою легкість та доступність ця пісня стала пластовою "гіт парейд" зустрічі, і всі її підспівували або підсвістували. Візнаку зустрічі запроєктував мистець Окопний з Мельборну. Йі мотив був також на медалях спортових змагань, як і на відзнаці пластового провідника, що була нумерована та яку одержали у доказ пошани сл. п. ДРОТ, члени ГПРади та ГПБулави, а в доказ дружби голови Крайових Пластових Проводів як і члени австралійської КП-Старшини та проводу і булави зустрічі.

Зустріч молоді, яка мала бути однією з кульмінаційних точок у громадських святкуваннях, не зацікавила достаточної кількості нашої суспільства. Це факт, що маршуюча молодь перевищала кількість "свідомого українського громадян-

ства". При гарячі поверх 100 ступенів Фаренгайта, без накриття голови, молодь СУМ-у і Пласту мусіла стояти поверх години та прислухуватися до палких фраз і промов організаторів, зміст яких не завжди її цікавив. Для учасників із інших стейтів була помітною неприсутність місцевих пластових провідників, а саме із Сиднею, на яких лежав обов'язок не лише допомогти у підготовці, але й у переведенні зустрічі. Не слід було залишати членам Пластприятю виконувати ту роботу, яка в нормальних пластових імпрезах належить до пластунів. Була помітною відсутність на зустрічі громадських діячів. Коли ми бачили на "Соколі" Вікторії поверх 2000 чи на аделаїдському "Бернугі" поверх 1000 гляда-

7-ий КРАЙОВИЙ З'ІЗД ПЛАСТУ В АРГЕНТИНІ

У дні 25 і 26-го травня ц. р. в залі Централі Товариства "Прогресива" в Буенос Айрес відбувся 7-ий Крайовий Пластовий З'їзд в Аргентині.

Крім звичайних точок програми були доповіді пл. сен. Михайла Василика на тему: "За який Пласт?" і о. А. Породка — "Виховання молоді старшого віку". Після виголошення цих доповідей відбулася дискусія.

У дальшій черзі були звіти членів уступаючих Крайової Пластової Ради та Крайової Пластової Старшини.

На чергову каденцію обрано керівні пластові органи у такому складі:

1) **Крайова Пластова Рада** — голова: пл. сен. Ростислав Ільницький, члени: пл. сен. Ярослав Улицький, ст. пл. Марія Караван, ст. пл. Таня Ямнюк, ст. пл. Володимир Іваник.

чів, на "Холодному Ярі" у Сиднею, при відкритті Ювілейної Зустрічі, було заледве 50 глядачів, із того 40 членів вікторіанського Пластприятю. Вони вважали своїм обов'язком приїхати на зустріч до Сиднею та допомогти членам місцевого Пластприятю, які несли тягар у підготовці, як і при технічному переведенні зустрічі, за що прислуговує їм велике признання.

Без уваги на деякі недомагання Ювілейна Зустріч себе виправдала. Поверх 400 молоді були 2 тижні в українському середовищі, закрилилась дружба, залишився гарний спогад на мабутнє. А провідники Аделаїди здобули потрібний досвід, бо вони заявили готовість бути господарями 4-ої зустрічі за 5 років.

2) **Крайова Пластова Старшина** — голова: пл. сен. Михайло Василик, заступник голови: пл. сен. Анна Мосора-Юзва, кр. комендант пластунів — ст. пл. Олег Воловина, кр. комендантка пластунок — ст. пл. Христина Гнатишин, секретарка: ст. пл. Марія Литвин, референт фінансів: ст. пл. Віктор М. Агрес, референт УПН — ст. пл. Христина Воловина, референт господарства — ст. пл. Юрко Петришин, архівар — ст. пл. Марія Зегребельна.

Адреса для листування: Asociacion Juvenil Ucraina "Plast", Ramon L. Falcon 3960, Buenos Aires, Argentina.

Проводові, що складається майже повністю з "молодої зміни" (члени УСП), бажаємо молодечого лету у плануваннях, ентузіазму у переведенні плянів у життя та якнайбільшої радості з успіхів у праці.

8-ий КРАЙОВИЙ З'ІЗД ПЛАСТУ В НІМЕЧЧИНІ

16 березня ц. р. відбувся в Мюнхені 8-ий з'їзд Союзу Українських Пластунів у Німеччині. Участь у з'їзді взяли 34 делегати (сеньйори і старші пластуни та пластуни) від таких пластових осередків: Мюнхен-місто, Мюнхен-Людвігсфельд, Штутгарт, Новий Ульм і Авгсбург.

З'їздом проводила президія в складі: пл. сен. Атанас Фіголь — голова, пл. сен. Шолодимир М'ялковський, заст. голови, ст. пл. Микола Чопей, секретар.

З окремих ділянок роботи КПС звітували: пл. сен. А. Фіголь за цілість роботи КПС, пл. сен. Григорій Комаринський — госп. референт, пл. сен. Марія Гарабач — новацький референт, ст. пл. Мотря Мілянч — комендантка пластунок, ст. пл. Ігор Мисько — комендант пластунів і голова Контрольної комісії пл. сен. Михайло Добрянський.

Після дискусії над звітами, улічення абсолюторії уступаючій КПС

Володимир Савчак

ВИБРАНА БІБЛІОГРАФІЯ ПРО УКРАЇНУ ЧУЖИМИ МОВАМИ*

VI

Г-в) Україна у ХХ-ому сторіччі (продовження)

В останніх роках, крім згадуваної вже праці проф. Олега Підгайного про "Формування Української Республіки", появились ще такі цінні твори.

29) Rev. Isidore Nahayewsky, Ph. D., *History of The Modern Ukrainian State, 1917-1923*. Published by Ukrainian Free University and Academy of Arts and Sciences, Munich 1966; 316 pp.

та прийняття деяких змін у статуті — обрано нову Крайову Пластову Старшину на наступних два роки в такому складі: пл. сен. о. Михайло Коржан — голова, ст. пл. Андрій Ребет — заступник голови, ст. пл. Оксана Штайнер — секретар, пл. сен. Григорій Комаринський — господарський референт, ст. пл. Валерій Протопопів — член, ст. пл. Мотря Мілянч — комендантка пластунок, ст. пл. Антін Рибак — комендант пластунів.

Контрольна комісія: пл. сен. Михайло Добрянський — голова, пл. сен. В. М'ялковський і пл. сен. С. Дмитренко — члени.

КПС має право кооптувати ще потрібних референтів.

З'їзд закінчено відспіванням пластового гимну.

Після з'їзду відбулися ширші сходи пластових сеньйорів.

Це перший і єдиний дотепер односторонній, у якому автор обговорює і навітлює події 1917-33 рр. та

* Попередні розділи надруковано у "Пласт. Шляху" ч. 1, 2, і 3 (8, 9 і 10) з 1966 р. та ч. 1 (12) і 2 (13) з 1967 року. Тематичний розподіл було подано в ч. 1 (8), стор. 60 у 1966 р. Повторюємо наше звернення до ВШ. Друзів і Подруг, зокрема бібліотекарів, подавати свої зауваження і доповнення до цієї тематики.

наводить 55 різних документів як із чужих так і з українських джерел. У ясному, науковому викладі чітко виступають поодинокі періоди (Центральної Ради, Гетьманської Держави, Директорії та Західньо-української Народньої Республіки) нашого державного будівництва, війни на два фронти, міжнародні відносини та духове і культурне життя відновленої в часі східно-європейської революції Української Держави. Цю працю повинні обов'язково прочитати ті молодші Друзі і Подруги, яких знання найновішої історії України є фрагментарне й неповне, може навіть і без їхньої вини, але й старші, яким відомі вже інші праці, напевно оцінять позитивно вартість цього твору нашого відомого історика.

Детальне з'ясування подій і обставин першої агресії советської Росії проти відновленої Української Держави, що тривала від другої половини грудня 1917 р. до березня 1918 р., читач знайде у праці:

30) Matthew Stachiw, LLD, *Ukraine and Russia. An outline of History of Political and Military relations (December 1917 — April 1918)*. Published by Ukrainian Congress Committee of America, Inc. New York, N. Y. 1967; 215 pp.

Використовуючи багатющий матеріал як із західних (англійських, німецьких, французьких і польських) джерел, так і тогочасну літературу російською і українською мовами, а передусім сьогодні вже неприступні навіть в Українській ССР книжки і журнали советських таки авторів і учасників подій, автор розкриває перфідію російських большевиків, які, з одного боку голосили гасла свободи всім народам колишньої царської Росії, а з другого — пішли військовим походом проти України з моментом, коли переконались, що Україна справді хоче будувати своє

власне, незалежне від Росії, державне життя. Праця проф. Стахова є особливо цінна тим, що вона з'ясовує події з обидвох сторін фронту, а зокрема намагання большевиків замаскувати очевидну агресію Росії створення в окупованому щойно російськими матросами і "красногвардійцями" Харкові т. зв. "советського уряду" України (26 грудня 1917 р.) і представити війну між двома державами, як внутрішню, чи пак "громадянську" війну українських "трудящих" проти "буржуазної" Центральної Ради. Роля тих нечисленних українських комуністів, які в той час помагали Росії (Микола Скрипник, Юрко Коцюбинський, Василь Шахрай та інші) у праці проф. Стахова чітко з'ясована, як знаємо, за своє довір'я до обманливих гасел російських большевиків усі вони заплатили своїм життям.

У двох розділах (IV-ому і V-ому) автор спинається довше над переговорами про мир в Бересті над Бугом (Литовському), які скінчилися підписанням двох мирових договорів, що ними закінчено першу світову війну на Сході Європи, це договір з 9 лютого 1918 р. між Українською Народньою Республікою і центральними державами (Австро-Угорщина, Німеччина, Болгарія і Туреччина) та договір з 3 березня 1918 р. між Російською ФСР і тими-ж центральними державами, в окремих додатках подано тексти цих обох мирових договорів, у перекладі англійською мовою.

Говорячи про т. зв. берестейський мир, не від речі буде згадати про працю, тепер трохи призабуту, що появилася ще в 1939 р., маємо на увазі:

31) Wheeler - Bennet, John B. *The Forgotten Peace — Brest Litovsk, March 1918*, New York, William Morrow, 1939; 478 pp.

В цій документальній праці автор згадує про участь української делегації в мирових переговорах і про заключення окремого договору між центральними державами і Українською Народньою Республікою, деякі його згадки про "Східню Галичину" відносяться до тайного додатку до мирового договору, в якому Австро-Угорщина зобов'язалася поділити Галичину на два окремі "коронні краї" — західній із польським населенням і східній з українським. І хоч австрійський уряд цього свого зобов'язання не виконав аж до розпаду імперії, факт заключення такого додатку до мирового договору свідчить про успіхи нашої молодшої дипломатії в Бересті.

Історію Галичини ядерно опрацював історик-бібліотекар:

32) Yaremko, Michael. *Galicia - Halychyna. From Separation to Unity*. Published by Shevchenko Scientific Society, Toronto - New York - Paris, 1967. 292 pp., maps; \$7.00.

Праця складається із 4-ох частин, кожна з яких присвячена окремому історичному періоду, княжу добу (907—1340 pp.) автор з'ясував на 37 сторінках, литовсько-польський період (1345—1772 pp.) насвітлює на 31 сторінці, історії Галичини в складі Габсбургської династії (1772—1918 pp.) автор присвятив понад 100 сторінок, а період двох світових воєн і міжвоєнного панування Польщі (1914—1945 pp.) описав на 75 сторінках. Простора бібліографія праць, зв'язаних так чи інакше з темою, що займає майже 10 сторінок дрібного друку і 7 мап, підносять вартість цього видання, яке появилася в серії "Бібліотека Українознавства", що її випускає Наук. Т-во ім. Шевченка. Особлива вартість цієї першої праці про Галичину англійською мовою полягає в тому, що вона подає понад тисячелітню історію на-

шої вузкої батьківщини у сконденсованій формі, маючи на увазі головню молодших читачів, як це підкреслює сам автор у передмові.

На початку 1968 р. появилася в торонтському видавництві "Пітер Гартін Ассосіейтс" студія уродженця Канади і советофіла:

33) Kolasky, John. *Education In The Soviet Ukraine. A Study in Discrimination and Russification*. \$2.50 (paperbound), \$5.00 (clothbound).

Ця праця розкриває московсько-большевицькі методи культурної дискримінації українського населення у його власній "державі", що є членом ООН, та є черговим доказом, що відношення Росії до України не змінилось ані крихітки незалежно від того, чи російською імперією ридили царі чи комісарі, чи тепер — міністри. Варто, щоб із цієї студії запізнались усі, хто цікавиться і дорожить майбутнім "сучасної" України, тимбільше, що автора ніяк не можна зарахувати до "буржуазних націоналістів", які кидають "наклепи" на новітню "тюрму народів" (вислів Леніна про царську Росію).

Ми вже раніше згадували про деякі праці чужих авторів, які правильно насвітлюють невмирущий російський імперіалізм (позиції 24-28 на стор. 58-60 в "Пл. Шляху" ч. 2 (13) 1967). Продовжуючи цей список, нам приємно відмітити найновішу працю голови УККА проф. Лева Добрянського, яку вперше продавали під час СКВУ в листопаді 1967 р., а саме:

34) Dobriansky, Lev E. *The Venerable Russians*. Pageant Press. New York 1967; 454 pp. \$5.95.

У цій просторій студії автор критично аналізує американську офіційну політику у відношенні до "російського вермеда" та вказує на нові прийоми, що їх слід було б примінити у тій "психополітичній" війні,

яка ведеться вже майже 20 років поміж Росією і Заходом. Указуючи на те, що "Ахіллевою п'ятою" Росії були та є поневолені неросійські народи, доказом чого є реакція керівників російської імперії на щорічні прокламації про "тиждень поневолених націй", — автор підкреслює, що, на жаль, багато американських політиків ще й досі не розуміють як слід ваги проблеми, і тому роблять непрошенні помилки зі шкодою для самої таки Америки. Як приклади від наводить заяви колишнього віцепрезидента Ніксона під час його побуту в Москві в липні 1959 р. і недоречні заяви та погляди керівника "стейт-департаменту" Раска, складані перед сенатською комісією, що займалася проблемою поневолених Росією народів, як доказ позитивного розуміння проблеми автор наводить виступ Стівенсона в "Об'єднаних Націях" та в часі переслухань у цій-же сенатській комісії.

У VI-ому розділі своєї праці автор ставить і обґрунтовує тезу, що сучасні конфлікти у світі базуються не так на суперечностях поміж капіталізмом і комунізмом, як радше на змаганнях поміж ненаситним імперіалізмом Росії, яка намагається поширити свої володіння на цілий світ, та ідеями національної і особистої свободи, які чужі Росії, як царській, так і більшевницькій. Указуючи на те, що в минулому Росія послуговувалася гаслами православ'я і панславизму, так само як тепер послуговується гаслами комунізму, автор підкреслює, що свої успіхи у поширюванні кордонів імперії Росія завдячує головню тому, що захід не підтримував майже ніколи визвольних змагань неросійських народів; так було із Польщею під час двох повстань у XIX сторіччі, і те саме повторилося після розпаду царської Росії у 1917—1920 роках та під час

мадярського повстання в 1956 р.

В іншому розділі автор розправляється із тими, які ставлять знак рівняння поміж термінами "Советський Союз" і "Росія" або вживають терміну "советський нарід", підкреслюючи, що навіть з погляду чистої семантики цей термін є нонсенсом, коли зважити, що російське слово "совет" значить "рада", і може служити для означення державного ладу, але не як прикметникове окреслення народів, які цю державу заселяють.

Гострий полемічний тон і підбір відповідних прикладів стимулюють увагу читача, а багатий список використаної літератури є цінним допоміжним джерелом для тих, які бажали б ознайомлюватись глибше із предметом студії.

На вимогу юридичного комітету американського сенату законодавча довідкова служба (Legislative Reference Service) конгресової бібліотеки виготовила документальну працю під наголовком:

35) *The Soviet Empire, A Study in Discrimination and Abuse of Power*. U. S. Government Printing Office, Washington, 1965; 197 pp. + 6 maps. \$1.25.

Ця праця, — змодифікована і доповнена версія опублікованої раніше (1958 р.) студії п. н. "The Soviet Empire — Prison of Nations and Races", — насвітлює у сконденсованій формі історичний шлях російського імперіалізму від кінця XV-го віку (завойовання і зруйнування Новгороду 1478 р.) до найновіших часів, підкреслюючи, що від кінця XV-го до кінця XIX-го сторіччя історичне Московське князівство поширювало свої володіння зі швидкістю 50 квадрат. миль на день (стор. 5). Аналізуючи неслабнучий російський імперіалізм під більшевиками і їхні намагання завоювати держави, які в

часі революції проголосили свою незалежність (балтійські держави, Білорусь, Вірменія, Грузія, Польща, Україна, Фінляндія та інші) автори стверджують, що:

"This recourse to military power to retain the subjected peoples in the new Soviet empire demonstrated at once Soviet contempt for genuine self-determination and in general provided early evidence of the repressive character of the Soviet approach to the nationality problem." (р. 6).

Обговорюючи найновішу (третью) програму комуністичної партії СССР, прийняту 22-гим конгресом цієї-ж партії у жовтні 1961 р. в ділянці "розв'язки національного питання" шляхом повного "злиття націй" (стор. 23-30), автори підкреслюють, що коли б більшевикам удалось перевести в життя їхній план —

"... the nominal administrative authority vested in the republics may disappear, and the existence of the republics themselves as formal administrative entities is placed in jeopardy." (р. 28.)

В розділах IV-ому, V-ому і VI-ому автори аналізують дискримінацію супроти неросійських народів у ділянках політичній, економічній і культурно-суспільній та релігійній, а в заключному розділі (VII-ому) підкреслюють вітальність націоналізмів неросійських народів, яка робить проблематичними намагання росіян засимілювати етнічно, культурно і психологічно майже 95 мільонів (понад 45% населення) неросіян, які опинились у межах нової російської імперії. Статистичні таблиці (на стор. 179-189), першорядний індекс і відсилачі до основної літератури та 6 спеціальних мап підносять вартість цієї студії опрацьованої спеціалістами законодавчої до-

відкової служби у конгресовій бібліотеці: Dr. Joseph G. Whelan & Leon Herman.

Померлий перед кількома роками коментатор британського радіа та один з перших дослідників советсько-російського колоніалізму залишив по собі м. і. три цінні праці неприминальної вартості. Маємо на увазі такі студії:

36) Kolarz, Walter. *Russia and Her Colonies*. New York, Frederick A. Praeger, 1955; 334 pp.

37) d - t - to Religion In The Soviet Union. New York, St. Martin's Press, 1961; 518 pp.

38) d - t - to Communism And Colonialism. London, MacMillan and Co., Ltd. St. Martin's Press 1964; 265 pp.

У першій праці автор насвітлює політику Москви, як центру інтернаціонального комунізму і традиційного російського імперіалізму, і старається передбачити майбутнє сьгоднішньої російської імперії і дестяків нею завойованих народів у світлі різних аспектів політики Заходу супроти Росії.

У другій праці автор присвятив чимало уваги УАПЦеркви і її намаганням визволитися із-під впливів російської православної церкви (в розділі про "Боротьбу за національні православні церкви") та її насильній ліквідації советським урядом. Автор насвітлює також роль Української Греко-католицької Церкви (в розділі про "Східних католиків") і бл. п. Митрополита Андрія у змаганні до церковної єдности поміж Заходом і Сходом. Він описав доволі детально ліквідацію Укр. Греко-кат. Церкви 1945/46 рр. та діяльність тієї ж Церкви "у катакомбах", згадуючи при цьому в'язненого в той час більшевиками митрополита Йосифа.

У третій студії автор присвятив цілий розділ "русифікації і советизації", стверджуючи, що без уваги на переслідування націоналізм неросійських народів завжди знаходить нові форми вияву. Не зважаючи на те, що найновіша програма компартії проголосила війну "буржуазному націоналізму" (тобто націоналізмам уярмлених Росією народів), не згадуючи ні словом про націоналізм і шовінізм російського народу, відосередкові сили поневолеваних неросійських народів постійно загрожують советській колоніальній політиці всередині імперії.

Питанню советсько-російського імперіалізму присвячені також дві, невеличкі обсягом, але глибокі своїм змістом студії, що появились на початку 60-их років. Перша з них — це видана в кишеньковому форматі праця професора історії на флоридському ставтовому університеті:

39) Mamatey, Victor S. *Soviet Russian Imperialism. An Anvil Original published by D. Van Nostrand Co., Inc. Princeton - Toronto - New York - London, 1964; 191 pp. \$1.45 (in Canada \$1.75).*

У цій праці автор, аналізуючи мотиви російської експансії в Європі і Азії за царів і ступінь поширення російської імперії за большевиків, стверджує, що існує тяглість (континуїтет) поміж советським і царським імперіалізмами (стор. 69). У часі поміж революцією і 2-гою світовою війною російські большевики переставили свою політику з рейок інтернаціоналізму на рейки велико-російського націоналізму, а то й шовінізму, стверджує автор і документує це численними прикладами (стор. 92-93 і далі). За часів Сталіна всі закордонні комуністи мусіли безапеляційно діяти в інтересах російської імперії, навіть як-

що це виходило на шкоду їх власних націй, чи "працюючих клас", бо панувала засада "Moscva locuta, causa finita" (парафразований автором вислів з часів римської імперії "Рим сказав, справа закінчена" стор. 95). По смерті Сталіна, в період боротьби за владу і "де-сталінізації", авторитет советської влади почав слабнути в деяких т зв. "сателітських" державах, а у зв'язку з китайсько-советським конфліктом провідники советської імперії змушені шукати нових розв'язок контроверсійної проблеми комуністичної одності і національних розбіжностей, яких комунізм не зумів вилікувати.

Хоч автор небагато уваги присвячує долі народів, що їх Росія насильно "об'єднала" в системі СССР, зокрема в найновішому періоді (після смерті Сталіна) його праця дає початкуючому читачеві добрий перегляд основ російського імперіалізму, а її вартість підносять вибірки з основних документів, подані в другій частині (стор. 111-181) та бібліографія.

Друга книжечка — це праця професора історії в Школі Славянських і Східно-європейських Студій при лондонському університеті, відомого дослідника та автора кількох цінних праць Сетона-Ватсона, що появилася у 1961 році в Лондоні, Англія:

40) Seton-Watson, Hugh. *The New Imperialism. A background book. The Bodley Head, Ltd. 10 Earls Court, London WC 2, 1961; 136 pp. incl. 4 maps, index.*

У першому розділі автор аналізує поняття імперіалізму і стверджує, що в той час, коли старий імперіалізм європейських держав швидко зникає з поверхні Землі, новий імперіалізм Советського Союзу живий і прямує до чимраз дальших експансій. Його походження подвій-

не — успадкована по царях імперія, половину якої становлять не-російські народи уярмлени царями і — місіонерська комуністична ідеологія, яку росіяни стараються накинати "невірним", тобто тим націям, які ще дотепер не прийняли комуністичної "віри" і суспільного ладу (стор. 9).

При історичному перегляді експансії Московського князівства упродовж 400 років автор згадує, хоч місцями й невірно, про Україну і український народ та підкреслює, що політика насильної русифікації, яку з особливою енергією приміювано до татар і українців (стор. 31) мала на меті звести всіх підданих російських царів до одного знаменника. Він зауважує:

"It is not sufficiently recognised, either by Russian or by foreign historians, that this was a genuinely popular policy, and that Russian chauvinism was no less capable of mobilising city mobs than Russian revolutionary socialism." (p. 32).

Ленін, на думку автора, щиро відкидав панування однієї нації над другою, але одчасно вірив, що соціалістичні держави повинні бути централізовані та однородні (стор. 38-9) і що різні народи не схочуть відділюватися (стор. 40). Ось тому й російські большевики, хоча й визнавали право українського народу на самовизначення, не мали наміру дозволити Українській Центральній Раді із цього права скористати і тому створили в Харкові друге конкурентне правління та перевели інвазію України (стор. 43, 44). Ленін швидко виявив, що він має намір інтерпретувати засаду самовизначення в спосіб йому найвигідніший, стверджує автор (стор. 47), додаючи: "Wherever possible, "proletarian" parties were to be recognis-

ed as representing their compatriots, and therefore entitled to exercise on their behalf the choice between "secession" and "fusion", and it was to be the Moscow government which would decide which parties were "proletarian"... The result of the struggle was in each case decided not by will of the peoples but by military force." (pp. 47-48).

Вирішальним фактором при устаткованні кордонів советської держави на початку 1920-их років не була, на думку автора, ані теоретична доктрина (комунізм), ані "воля мас", а тільки міжнародне відношення сил. Балтійські держави і Фінляндія продовжували існувати тому, що Великобританія могла домінувати в просторі балтійського моря. Польща і Румунія придбали території з українським і білоруським населенням тому, що обидві мали попертя військової сили Франції. Закавказькі держави впали тому, що за їхніми плечима була індиферентна, а то й ворога Туреччина, стверджує автор і приходиться до такого загального висновку:

"Wherever foreign might could not reach, the Bolshevik reasserted the might of Russia, speaking in the name not of the Tsar but of proletariat..." (p. 53).

У IV-ому розділі автор дає синтетичний перегляд подій в советській імперії в поодиноких періодах обговорюваного сорокліття (1921—1961), і при цьому неоднократно згадує про події в Україні (напр. "українізацію" в період НЕП-у, голод в рр. 1932-33, "сжовщину" і чистки українських комуністів в рр. 1936-1939, окупацію західних областей і Буковини, святкування 300-річчя Петра-Слава тощо). Його вдумлива ана-

ліза відносини поміж росіянами і неросіянами в ділянках політичній (конституція — "республіки"), економічній, культурній і освітній дає читачеві ясний образ імперської політики росіян у "Союзі вільних і незалежних республік". Хоч, на думку автора, досяги неросійських народів на економічному і культурному полі заслуговують на признання, він стверджує, що:

"... this Soviet culture in practice contains strong elements of Russification." (р. 70). "... the advantages which these nations enjoy were handed down to them from above, by a government which was convinced that it knew their interests much better than they themselves. This is a paternalistic attitude, typical of imperial and colonial regimes." (р. 71).

У підсумках цього розділу автор аналізує роль інтелігенції в давніх колоніальних імперіях і в СССР і пише:

"In view of the past experience of all colonial empires, and the role played by the intelligentsia in so many countries of Asia and Africa in the past decades, it would be astounding if the intelligentsia of the non-Russian nations of the Soviet Union were not affected by nationalism, did not cherish the hope that one day they may achieve independence."

Розділ V-ий присвячений державам-"сателітам" є для читача, що слідкує за еманципаційними намаганнями (і успіхами) цих держав (зокрема Румунії, Польщі, а востанє навіть і Чехословаччини) трохи перестарілий і вимагав би доповнення; він однак не втратив своєї ваги як аналізи певного історичного

етапу невмирущого російського імперіо-колоніалізму.

У VI-ому розділі автор обговорює політику СССР у відношенні до нових націй, політику завоювання тих націй етапами, через підтримку їхніх намагань від'язатися від західних держав і розбудувати економіку за советським зразком (планування і контролю держави) і при советській допомозі. Большевицькі "техніки" і "дорадники" одночасно, за плечима легальних урядів, підшукують і вишколюють кадри відданих Москві людей, які у відповідний час, мають захопити владу і переіменити цілу структуру цих нових держав на советський зразок і зробити ці держави черговими "сателітами" Москви.

В заключному, VII-ому розділі автор порівнює советський імперіалізм з імперіалізмом і колоніалізмом Великобританії, що спирався на демократичному лібералізмі і не накидав колоніальним народам своєї культури, а навпаки старався зберегти місцеві звичаї і традиції в той час, як большевики вірять, що вони знають найкраще, що є добре для українців, грузинів, узбеків, якутів, поляків, румунів та інших (стор. 124). Хоч тепер, у 1961 році, є чимало ознак змін, що проходять на верхах советського суспільства, нема найменшого знаку на те, щоб советська еліта в найвужчому того слова значенні (керівники компартії) мали намір поступитися своєю владою. Кінцевий висновок автора такий: "The vigour and ruthlessness of the new imperialism still seem undiminished". Хвиля переслідувань української інтелігенції змальована в книжці Вячеслава Чорновола "Лихо з розуму" потверджує той висновок британського вченого.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

за час від жовтня 1967 до червня 1968 р.

США

по \$10,50

пл. сен. А. Слюсарчук, Дітройт

п. Я. Попель, Клівленд

пл. сен. Т. Лиськевич, Чикаго

ст. пл. Ю. Тарасюк, Трентон

по \$10,00

ст. пл. Ю. Кудич, Чикаго

ОП УПС, Денвер

по \$6,25

пл. сен. О. Гаврилюк, Кенсінгтон

по \$5,50

пл. сен. О. Ген'гало, Філадельфія

пл. сен. Е. Козак, Дітройт

пл. сен. В. Мінкович, Чикаго

пл. сен. М. Троян, Ватертаун

ст. пл. Р. Смик, Ютика

по \$5,00

пл. сен. Б. Ухач, Дітройт

пл. сен. Ю. Крижановський,

Філадельфія

інж. Р. Баранський, Йонкерс

пл. сен. Б. і О. Макарушки, Бруклін

пл. сен. З. Онуфрик, Довер

д-р І. Карапінка, Ірвінгтон

пл. сен. Ю. Ференцевич, Джерсі Сіті

пл. сен. Р. і С. Крупки, Чикаго

ст. пл. А. Якубовський, Боффало

пл. сен. М. Ромах, Раннімід

пл. сен. К. Червоняк, Джексон Гайтс

пл. сен. о. С. Сулик, Перт Амбой

пл. сен. М. Витягловський, Дітройт

ст. пл. Д. Турула-Меккай, Сторрс

пл. сен. Б. і Є. Титла, Гасбрун

пл. сен. Ф. Любінецька, Дітройт

пл. сен. А. Маринюк, Трой, Міч.

по \$4,25

п. Ф. Вірстюк, Кліфтон

по \$4,00

Пластова Станиця, Клівленд

по \$3,00

пл. сен. І. Сось, Чіверлі

пл. сен. І. Дурбак, Трой

пл. сен. Б. Гуран, Рочестер

ст. пл. М. Рудик, Бруклін

по \$2,92

пл. сен. Б. Титла, Бруклін

по \$2,50

ст. пл. Б. Крамарчук, Бруклін

пл. сен. О. Стецюра, Рівердейл

ст. пл. Х. Цвіль, Бронкс

пл. сен. В. Ерденбергер, Клівленд

пл. сен. Н. Гафткович, Гартфорд

пл. сен. А. Шутка, Гайтінгтон Вудс

пл. сен. Х. Навроцька, Квінс Вільджд

пл. сен. В. Колодчин, Воррен

пл. сен. Т. і Л. Крупи, Трентон

пл. сен. Я. Войнаровський, Чикаго

пл. сен. І. Ганкевич, Йонкерс

по \$2,00

пл. сен. А. Копистянський,

Юніондейл

п. О. Луцький, Філадельфія

пл. сен. І. Руденський, Парма

пл. сен. Р. Вергун, Рочестер

пл. сен. В. Бакалець, Пассейк

пл. сен. Я. Кривий, Дітройт

пл. сен. В. Станько, Чикаго

ст. пл. О. Волчук, Леввуд, Огайо

пл. сен. О. Хадай, Денвер

ст. пл. Н. Михолаєвич, Гайд Парк

пл. сен. В. Лучкань, Гартфорд

пл. сен. Р. Ратич, Едісон

по \$1,50

Пластова Станиця, Ньюарк

ст. пл. Б. і В. Кукілі, Гартфорд

пл. сен. М. Сосяк, Лейтгем

пл. сен. І. Гринь, Іст Гартфорд

ст. пл. О. Кіра, Йонкерс

пл. сен. Я. Оберишин, Кю Гарденс

пл. сен. М. Лещинин, Рочестер

пл. сен. Р. Микита, Кліфтон

ст. пл. Д. Якубович, Парма

ст. пл. Н. Тимчук, Боффало

ст. пл. Д. Гусяк, Бруклін

по \$1,25

пл. сен. Т. Левицький, Бруклін

по \$1,00

пл. сен. Я. Мадай, Філадельфія

ст. пл. Р. Породько, Боффало

пл. сен. П. Наконечний, Нью-Йорк
пл. сен. І. Левицька, Елізабет
пл. сен. В. Залуцький, Бронкс
пл. сен. Р. Цегельський, Клівленд
пл. сен. Т. Ванчицький, Філадельфія
пл. сен. С. Кочій, Чікаго
пл. сен. А. і В. Мицьо, Елізабет
пл. сен. Л. Музичка, Кентон
пл. сен. А. Слюсарчук, Філадельфія
ст. пл. А. Чернодольський, Балтімор
пл. сен. В. Шпай, Нью-Гейвен
пл. сен. В. Станько, Чікаго
ст. пл. М. Дармохвал, Вест Орендж

по \$0,50

пл. сен. М. Бажанський, Дітройт
пл. сен. А. Ромах, Дітройт
пл. сен. В. Помірко, Чікаго
пл. сен. Д. Вітанович, Чікаго
пл. сен. Я. Шегрин, Бостон
пл. сен. А. Жуківський, Стілі
пл. сен. О. Врублівський, Клівленд
ст. пл. О. Ласка, Дітройт
пл. сен. О. Волянський, Мелвіл
пл. сен. Л. Колтунюк, Данвер
ст. пл. М. Кознарська, Рочестер
пл. сен. М. Костко, Галедон
пл. сен. В. Ничай, Чікаго
пл. сен. О. Савчук, Кергонксон
ст. пл. Б. Качмар, Ірвінгтон
ст. пл. А. Горнякевич, Берклей
ст. пл. Е. Брожина, Нью-Йорк
пл. сен. І. Несторович, Бруклін
пл. сен. Л. Музичка, Кентон
пл. сен. Л. аГнас, Філадельфія
пл. сен. В. Яворський, Ньюарк
пл. сен. М. Оленич, Чікаго
пл. сен. М. Курчак, Іст Мідов
пл. сен. Д. Гаргай, Пассейк

КАНАДА

по \$10,50

пл. сен. Е. Гуцуляк, Ошава
по \$5,00
ст. пл. Л. Зобнів, Торонто
пл. сен. Б. Олійник, Едмонтон
ст. пл. Х. Кручова, Монреаль

д-р Р. Цурковський, Торонто
ст. пл. О. Борис, Торонто
Пластова Група, Ріджайна
пл. сен. о. д-р В. Кушнір, Вінніпег
пл. сен. Б. Ковалюк, Монреаль
пл. сен. І. Велигорський, Вестон
пл. сен. О. Тарнавський, Торонто
п. Т. Ординець, Торонто
пл. сен. І. Лучка, Оттава
пл. сен. В. Бродович, Монреаль
пл. сен. А. Тершаковець, Торонто

по \$3,50

ст. пл. Р. Федина, Торонто

по \$3,00

пл. сен. І. Бардин, Торонто

по \$2,50

пл. сен. О. Джулинський, Торонто
пл. сен. О. Хабурський, Торонто
п. С. Романець, Торонто
д-р Б. Роздільський, Саскатун
пл. сен. Б. Лялюк, Торонто
пл. сен. О. Маринюк, Петавава
пл. сен. А. Криворучко, Оттава

по \$2,00

ст. пл. П. Ліщинський, Торонто
пл. сен. В. Соханівський, Торонто
п. В. Сірський, Вотерлю
пл. сен. Д. Кордюк, Торонто
п. І. і Махни, Гамільтон
пл. сен. Р. Самотулла, Гамільтон
пл. сен. О. Крайківська, Едмонтон
пл. сен. Я. Ребрик, Торонто

по \$1,50

ст. пл. Я. Фічко, Торонто
пл. сен. П. Саварин, Едмонтон

по \$1,00

пл. сен. Ю. Бабій, Кіченер
пл. сен. М. Татчин, Едмонтон
пл. сен. Р. Бойко, Монреаль
пл. сен. З. Гаврилюк, Лашін
мгр. П. Копачівський, Гамільтон
пл. сен. І. Шпилька, Оттава
пл. сен. О. Манастирська, Едмонтон
пл. сен. І. Франів, Торонто
ст. пл. А. Кашинська, Вінніпег
п. Т. Когут, Вестон
ст. пл. М. Тарнавська, Торонто

по \$0,50

пл. сен. М. Паньків, Торонто
пл. сен. Д. Дубляниця, Торонто
пл. сен. Е. Андрухів, Монреаль
пл. сен. С. Климович, Едмонтон
пл. сен. Л. Винницький, Торонто
пл. сен. М. Оброца, Вінніпег
пл. сен. Б. Казимира, Ріджайна
пл. сен. Р. Ганьківська, Куксвіл
ст. пл. Т. Віланюк, Торонто
пл. сен. К. Когут, Гамільтон
пл. сен. Д. Попадинаць, Монреаль
пл. сен. М. Стрілецька, Монреаль
пл. сен. М. Юник, Торонто

ІНШІ КРАЇНИ

по \$11,90

пл. сен. Ю. Семків, Мельбурн,
Австралія

по \$11,74

пл. сен. В. Ісаів Аахен, Німеччина
по \$6,00
пл. сен. О. Тарнавська, Мельборн,
Австралія

● Кожний член старшого пластуна, пластового сен'юрату і Пласт-прияту повинен раз у рік скласти пожертву на пресфонд "Пластового Шляху".

● Кожний осередок праці УПС чи УСП, як теж кожний курінь, комна стежа УСП чи УПС і кожний осередок Пластприяту повинні теж скласти пожертву на пресфонд свого журналу! ● Якщо Ви ще досі цього не зробили, то виконайте це тепер, якщо бажаєте, щоб "Пластовий Шлях" далі правильно і своєчасно появлявся!

СКЛАДІТЬ ТАКОЖ СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"!

АДМІНІСТРАЦІЯ

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

При коректі статті пл. сен. Теодосія Самотулки п. н. «Питання ідентичності», поміщеної у попередньому числі «Пластового Шляху» ч. 1 (16) трапилися такі помилки: 1) на 42 стор., текст сьомого рядка згори має бути такий: «Ідентичність виникає у ранньому ди-

по \$5,00

пл. сен. Б. Гаврилишин, Женева,
Швейцарія
по \$3,40
пл. сен. В. і М. Мьялковські, Мюнхен, Німеччина
по \$2,50
пл. сен. А. Герасимович, Менчестер,
Англія
по \$1,90
пл. сен. А. Жуківський, О'Коннор,
Австралія
по \$1,39
Пл. Станиця Тасманія, Австралія
по \$0,70

пл. сен. Я. Іваницький, Англія
Від жовтня 1967 до червня 1968 р.
склали на пресфонд "Пластового Шляху":
із США 108 осіб \$305.67
з Канади 58 осіб 141.00
з інших країн 9 осіб 46.53
Разом 175 жертводавців \$493.20

тинстві при пізнанні...»; 2) на 45 стор., у сьомому рядку низу замість слова «етичний» має бути «етнічний»; 3) на 46 стор. у 4-ому рядку згори замість слова «самозбереження» має бути «самозображення». — Автор статті та Читачів просимо пробачення за недогляд.

Редакція

ДО НАС ПИШУТЬ :

● "Вам і читачам Вашого журналу напевно було б цікаво знати, чи існує пластова життя у Бразилії? Постараюся коротко відповісти.

Справжній Український Пласт існував тут по другій світовій війні приблизно від 1948-го до 1954-го року. Згодом, коли пластуни пішли до праці на свої становища, як от інж. Влодко Галат, що нині працює в Монте Алегре, Парана, при паперовому концерні Клябіна, то це пластова життя з огляду на брак наробку припинилося.

Щоправда, були спроби оновити "Пласт" чи точніше сквартинг при нашій церкві в Куритибі. І тим чином наші молоді богослови створили групу "Марумбі". Вона мала синьо-жовті відзнаки та брала участь у крайовому джемборі в Ріо де Жанейро. Як довідуюся тепер, то цей гурток не проявив аж такої діяльності. Щоправда, минулого року в жовтні, на відкритті пам'ятника Т. Шевченкові в Куритибі, були тут ці сквати і тримали порядок.

Моя справа, як пишу до Вас, така: чи не могли б наші пластуни з Канади та США влаштувати щось у формі мирового корпусу та прибути сюди і zorganizувати принаймні ланку пластунів чи пластунок, щоб "слава не пропала" і щоб Пласт також діяв тут між нами у Бразилії?...

Гадаю, що при добрій волі це можливе. Тільки треба завзятців між пластунами, щоб цю справу почали.

Дуже мені лежить на серці, щоб пластова ідея та чин поширилися і між нами, у Бразилії. Могли б це, може, зробити пластуни з Аргентини. Може пластовий провід та люди, що мають охоту щось доброго зробити для української молоді, подумали б над цією моєю пропозицією?... Шкода, що наша молодь у Бразилії не має, покищо, такої знаменитої організації як Пласт.

Бажаю Вам багато успіхів і ласки в Бога та опіки Пресвятої Богородиці!
Ваш о. Василь Зінько, ЧСВВ, Прудентопіль, Бразилія, 15. 5. 1968 р.

(закінчення із 48 сторінки)

будемо це робити і намайбутнє. На сторінках "Пл. Шляху" кожний може свободно висловитися.

При тому слід однак мати на увазі, що дискусія і критика — це лише один бік медалі. Не раз легко щось скритикувати, але важче знайти і запропонувати позитивну розв'язку, а ще важче — і в цьому є саме суть справи — знайти відповідних людей, які могли б і схотіли б перебрати відповідальність та усунути лихо, направити занедбані і реалізувати позитивні пропозиції. Як завжди і всюди — остаточно рішення не слова, а діла. Річ у тому, щоб у висліді дискусії та критики висунути не тільки гарні сугестії, пропозиції, поради, а то й вимоги, але також і знайти кваліфікованих до даної справи, охочих до діла і спроможних до переведення конкретних акцій людей.

Редакція "Пластового Шляху"

Альбом 50-річчя Пласту

МИНУЛЕ Й СУЧАСНЕ ПЛАСТУ

Наклад всього 250 примірників — складено ручно 270 сторінок великого формату, 660 знімок. Друковано офсетом на гарному, тривалому папері у гарній оправі, з золотим, витисненим написом. Осталось ще 60 примірників, що стануть небавом рідкістю. Ціна: 22.00 дол. Замовляти в пластових крамницях: "МОЛОДЕ ЖИТТЯ" у Нью-Йорку, США, та "ПЛАЙ" у Торонті, Канада.

При замовленні 4-ох примірників на одну адресу, особлива знижка: 18.00 дол. за прим. (з пересилкою) тільки з головного складу:

PLAST — 140 Second Ave., New York, N.Y. 10003,

ТАКІ КНИЖКИ

можна набути в адміністрації «Пластового Шляху»:

- 1) КИБЕРНЕТИКА, Ї ВИНИКНЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ. Написав: Атанас Фіголь. Мюнхен, 1966 р. 48 сторінок. Ціна: 50 центів.
- 2) СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ. Написав: Атанас Фіголь. Мюнхен — Рим — Париж, 1965 р. 32 стор. Ціна — \$1.00.
- 3) ОСНОВОПОЛОЖНИК ПЛАСТУ. До 80-річчя з дня народження проф. д-ра Олександра Тисовського-Дрота. Мюнхен 1966 р. 48 сторінок. Ціна — \$1.00.
- 4) УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТОВИЙ УЛАД. Написав: Северин Левицький. Мюнхен 1967 р. 136 стор. Ціна — 3.00 дол.

Замовлення і належність посилати до адміністрації «Пл. Шляху»:
Plastovy Shliakh Magazine, 2199 Bloor St. W., Toronto 9, Ont. Canada

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА і її чужомовні видання — це не тільки найбільше культурне досягнення нашої еміграції, але також великий політичний акт, що постійно позитивно впливатиме на відносини в Україні. ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА повинна бути в кожному українському домі.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами авторів, висловлюють їх власні погляди, які не завжди мусять покриватися з поглядами редакції чи головного пластового проводу.

смертю сл. п. Дрота зазнало все українське суспільство, а особливо Пласт. А потім появлялися оповістки центрального і крайових пластових проводів, статті про Покійного та звідомлення про похорон. Усюди, де діє наш Пласт, відбулися панахиди і жалібні апелі. Головна Пластова Булава проголосила до членів Пласту і нашого суспільства заклик створити живий пам'ятник Дротові жертвами на Пластовий вишкільний фонд Його імені.

Не маємо можливості у цій статті всього того докладно описати чи принаймні загально про це згадати. У цьому числі містимо лише найважливіші матеріали, що появилися у зв'язку із смертю Дрота, щоб довести їх до відома наших читачів і всього членства Пласту.

Сподіваємось, що вийде окреме видання, в якому будуть зібрані всі матеріали, що появилися у зв'язку із смертю Дрота, як також усі такі численні писання Дрота, як його статті, привіти та звернення з різних нагод, листування і все інше, що Він написав, і де Він висловив багато незвичайно цінних думок. Усі ми, вихованці Дрота і Його послідовники, повинні із цими Його думками не лише зазнайомитися, але ними широко проіннятися, їх собі засвоїти та проводити їх у життя.

Збірка всіх писань Дрота в окремому виданні була б зокрема дуже важливою для нашої теперішньої старшопластунської і юнацької молоді, яка, на жаль, вже не мала нагоди ані пізнати Дрота в особистій з Ним зустрічі, ані познайомитися з Його духовою спадщиною, крім того, що надруковане в «Житті в Пласті».

**

У цьому числі друкуємо як зразки думок Дрота з різних часів кілька уривків з Його духової спадщини. Ці Його власні думки краще представляють нам Засновника Пласту ніж найкраща характеристика, написана кимось із тих, що Його дуже добре знали. Друкуючи ці думки Дрота, хочемо також показати, якими цінними і актуальними є Його погляди для нас усіх саме тепер, коли відбуваються дискусії, сесії і семінари у рамках Пластового Конгресу Другого, — коли до душ і сердець деяких з нас закрадаються сумніви щодо правильності нашого пластового шляху, — і коли в зустрічі із спокусами нашого оточення, під покищо несміливими підшептами слабодухів і в погоні за блудними вогниками фізично злінивілого, духово розгубленого та безідейного т. зв. «модерного світу» в декого у наших рядах зроджується охота і відвага робити зміни в засадничих правдах нашого Пласту, які в основу нашої пластової організації поклав сам Дрот.

**

Не зважаючи на бурхливі часи та нелегкі умовини, в яких жив і працював Дрот, та на важкі удари долі, Він завжди був незвичайно активним, визначався життєвим оптимізмом, як також зберігав погідність і рівновагу духа та зразкову пластову поставу. Дрот

був глибоко віруючим християнином, а в своєму шляхетному серці мав міцне прив'язання до свого рідного народу та непорушну віру в його краще майбутнє. Не зважаючи на свій похилий вік, до останніх днів свого працювотого життя, живо цікавився усім, що діялося у Пласті, та вів широке листування з пластовими проводами і багатьма пластунами у різних країнах вільного світу.

Дрот ще заблизько до всіх нас і ще замала відстань часу відділяє нас від Нього, щоб добре зрозуміти та оцінити, через що саме і наскільки Він був визначним, заслуженим і великим не лише для Пласту, але і для нашої всієї української спільноти.

Найкраще висловимо нашу вдячність Дротові та вшануємо Його світлу пам'ять не словними обіцянками і приреченнями, не статтями і не поминками з апелями, але проведенням у життя того, чого Він нас учив, — а зокрема нашими щоденними пластовими «добрими ділами», якими ми реалізували б три Головні Пластові Обов'язки і доказували б, що пластовий закон — це не лише гарні слова, але що це щоденна практика нашого життя.

**

ЗАПОВІТ ДРОТА

«... Як уже все за Божою волею закінчу, то дадутъ Вам, мої Дорогі, знати. І тоді попросіть, як можете найщиріше, своїм найзаслуженішим правом найпершого пластуна, всіх-усіх Сеньйорів, Старших Пластунів, Юнаків і Новаків, розуміється, дівчат і хлопців, незалежно від віку, і просіть їх щирими зусиллями спричинитись до розбудови та ідейного утривалення Пласту для добра Українського Народу».

Так писав Дрот 21 червня 1967 р. до пл. сеньйора Михайла Пешанського (тепер у Нью-Йорку), колишнього юнака з 1912 р., з 1-ого роя 1-ого пластового юнацького полку ім. гетьм. Петра Конашевича-Сагайдачного у Львові. Ці слова сл. п. Дрота пластова громада прийняла як заповіт свого Основоположника.

**

З ДУМОК ДРОТА:

Незгуртовані одиниці — найчастіше самолюбні, неживлені любов'ю власного народу, батьківщини, і неприступні для вищих ідейних поривів вигідні, ліниві. Їх дуже легко відірвати від народу, спонукати, щоб виреклися його мови, віри, звичаїв. Хоч би народ мав таких одиниць мільйони, то недовге йому життя.

**

Основою майбутности кожного народу є його молодь. Народ, що має тільки багато хлопців і дівчат, які не почувають у собі охоти гуртуватися і разом спільними силами по своїй змозі працювати для майбутности народу — такий народ не має молоді і не має майбутности.

ОПОВІСТКА
Головної Пластової Булави
ПРО СМЕРТЬ ОСНОВОПОЛОЖНИКА ПЛАСТУ

Головна Пластова Булава з глибоким сумом повідомляє, що в п'ятницю 29 березня ц. р. у Відні, Австрія, помер на 82-ому році життя Основоположник та Ідеолог Українського Пласту, проф. д-р Олександр Тисовський - Дрот.

Сл. п. Основоположника Пласту поховали 5 квітня ц. р. на цвинтарі Централь Фрідгоф у Відні, Австрія.

Смерть Основоположника Пласту — Дрота укрила жалобою цілий Український Пласт у вільному світі.

В усіх пластових станицях шістьох країн світу, де діє Український Пласт, відбудуться панахиди 6-го квітня ц. р., а всіх пластунів зобов'язує жалоба до 7-го квітня ц. р.

У сороковий день від смерті проф. д-ра Олександра Тисовського, а це 9-го травня ц. р., мають відбутися Поминальні Богослуження та жалібні апелі в усіх містах, де живуть українські пластуни.

Нью-Йорк, США, 29 березня 1968 року.

За Головну Пластову Булаву:

пл. сен. **Юрій Ференцевич**
голова

пл. сен. **Олександра Юзенів**
ген. секретар

**

НАКАЗ ГОЛОВНОЇ ПЛАСТОВОЇ БУЛАВИ

з приводу смерти

Основоположника Українського Пласту

проф. д-ра ОЛЕКСАНДРА ТИСОВСЬКОГО

Пластунки і Пластуни!

У глибокому смутку сповіщаємо Вас, що Основоположник Пласту, наш ДРОТ, відійшов на Вічну Ватру у п'ятницю, 29-го березня ц. р., на 82-ому році свого посвяченого нашій організації життя.

57 років тому в думках молодого педагога-виховника зродилася ідея заснувати для української молоді організацію Пласт, яка допомогла б їй до всебічного, патріотичного самовиховання. За півсторіччя свого існування ця організація завдяки Дротові виховала тисячі українських юнаків і юначок у дусі найкращих ідеалів гуманності: любови Бога, любови України та пошани національних і пластових авторитетів.

З невеликої організації шкільної молоді Пласт перетворився у рух, що охопив цілі покоління, перетривав усі бурі та негоди, і стоїть далі непохитно на створеному Дротом законі і трьох головних обов'язках.

Сьогодні не стало Дрота між живими. Але його легендарна постать, його ідея залишаться живими в серцях сьогоднішніх і майбутніх поколінь українських пластунів.

Пластуни і Пластунки!

Виконаймо його останнє листове прохання до нас усіх: **«щирим зусиллям спричинитися до розбудови та ідейного утривалення Пласту для добра Українського народу».**

Будьмо гідними виконавцями його заповіту!

СИЛЬНО! КРАСНО! ОБЕРЕЖНО! БИСТРО!

Нью-Йорк, США, 29 березня 1968 року.

За Головну Пластову Булаву:

пл. сен. **Юрій Ференцевич**
голова

пл. сен. **Олександра Юзенів**
ген. секретар

**

СТВОРИМО ПАМ'ЯТНИК ДРОТОВІ

нашими пожертвами на Пластовий Вишкільний Фонд ім. Дрота

Для вшанування пам'яті та утривалення ідей і виховної праці сл. п. Основоположника Пласту Головна Пластова Рада і Головна Пластова Булава створили Пластовий Вишкільний Фонд ім. Дрота.

Пожертви на цей фонд замість кондоленційних листів і квітів на могилу Основоположника Пласту прохають пересилати на адресу:

**PLAST — НРВ, 140 Second Ave.,
New York, N. Y., 10003, U. S. A.**

З ДУМОК ДРОТА:

Не лякайтеся заміту елітарности і не переганяйтеся кількістю членів з іншими організаціями, а дбайте, щоб ставали ними тільки ті, що гідні ними зватися. Наше завдання — підготувати кадри енергійних, характерних, розумних, ділових і відповідальних українців. Ми мусимо дбати, щоб понад усі дискусії і виміну думок була поміж нашими членами однозгідність у справах, що торкаються нашої нації.

**

Кому у Пласті тісно, той може із Пласту виступити і піти на науку куди хоче, а не домагатися, щоб Пласт вирікся всього, що пластоє.

СЛОВО НАД МОГИЛОЮ ЗАСНОВНИКА ПЛАСТУ

(Виголосив голова ГПР пл. сен. Юрій Старосольський)

Жалібна Громадо!

У цей сумний день, у сумному, хоч весняному Відні, ми, Українські Пластуни, лучимся з усією українською громадою над відкритою могилою д-ра Олександра Тисовського, нашого пластового ДРОТА. Ми робимо це з почуттям передусім глибокого жалю за Ним, але теж у почутті великої вдячності Йому і гордості за Нього.

Для Вас, громади української, був Він символом і був зразковим громадянином. Для нас був Він безконечно більше. Для нас, що дали Йому гордий титул «Основоположника», Він був сам Пласт. І був куди-куди більше. У слові «засновник» не раз відчувається щось з історії, з музею; щось чого вже немає. Для нас же був Він до останнього часу близьким приятелем і провідником, і дорадником. Він був цілий час одним із нас: із нас — тих тисяч і тисяч пластунів з Австралії, Нової Зеландії, з Аргентини, Америки, Канади, Німеччини, Англії та Австрії, що носять сьогодні пластову лілейку — Його лілейку, яку Він нам створив і дав — під жалібною стяжкою. І був Він одним із сотень і тисяч пластунів, які сьогодні не можуть носити пластової лілейки на грудях, у яких ця лілейка захована тільки в грудях, у серці — там, на Рідних Землях. І вона там теж укрита жалою.

Ми стоїмо над цією могилою сьогодні із таким зрозумілим, глибоким, людським жалем. Але передусім стоїмо з великою вдячністю ми — тепер уже старші громадяни, колись українська молодь. Бо цій молоді українській — більше як півстоліття тому назад — Він дав велику надію, велику силу і великий провід тоді, коли їх було нам так критично потрібно, коли, як писав Він у гимні, вже світ був напередодні великої бурі «з пожарів всесвітніх», коли потім заламалась надія і скривавилась ідея наша по невдачі великій і з похиленими головами батьки й брати наші вертались додому. Він тоді сказав нам: «Горі чолом!» і «Усміхніться життю назустріч». Він сказав нам тоді, що не тільки вмирати треба для України, але й жити треба для Неї, і вказав нам твердим, пластовим законом — як треба жити для України. Він дав нам силу, тим молодим ще тоді, щоб не заламатися під тягарем невдачі; Він дав нам інспірацію і вказав життєвий шлях, вартий життя. І Він теж увів нас, пластову українську молодь, молодь скореного тоді, неначе світом забутого народу, у велику громаду світового юнацького руху пластового, де немає ненависти, де є приязнь, де є спільний шлях до кращого світу, до Краси й Добра.

Ми, смертні люди, мусимо думати нашими людськими категоріями, коли думаємо про той світ — чи це справді світ? — що

поза нашим земним світом і нашим людським життям — про те місце, де тепер наш ДРОТ. Ми не знаємо, де Він, ми тільки віримо, — і ця віра наша глибока, що там, де Йому Господь призначив бути, Він приміщений найкраще, по заслугі Свого життя. Ми думаємо категоріями та уявами смертних людей, коли скажемо, що Він відійшов від нас у вічну мандрівку, неначе Він може ще йти й мандрувати. І ми, пластуни, уявляємо собі, що ось сьогодні засів Він при Вічній Ватрі, великій Пластовій Ватрі, там, де нещодавно вже засів наш Начальний Пластун Сірий Лев, де перед тим уже засіли тисячі й тисячі старших братів наших, пластунів, які виростили з-під Його руки, які попередили Його на шляху у вічність.

Коли сидить Він — і нехай віримо ми, що сидить Він — при цій Вічній Ватрі, коли дивиться у вогонь тієї Ватри, ми хотіли б, щоб у цьому вогню побачив Він, відчув Він той вогонь, який сьогодні, як і вчора і завтра, горів, горить і горітиме в серцях Його друзів пластунів: вогонь жалю, вогонь вдячності, і вогонь завзятої постанови, яку Він учив нас виносити з жалю, вдячності й пошани: постанови йти далі шляхом, який Він нам указав уже більше як півсторіччя тому.

Коли сьогодні ми в останнє прощаємо Його СКОБ! — гаслом, яке Він нам створив — Сильно, Красно, Обережно, Бистро! — ми хотіли б, щоб почув Він його там, де Він тепер; щоб прийняв Він це гасло від тисяч і тисяч пластунів на цій землі, не тільки як останній привіт від нас, але і як наше приречення, що Сильно, Красно, Обережно й Бистро ітимемо до тієї мети, яку Він нам указав: служби Богові й Батьківщині і допомоги іншим. Нехай знає Він, що в похід життя під Його гаслом СКОБ — підемо ми з Його, нашого Основоположника, нашого ДРОТА духа печаттю: Скоб!

**

ОСТАННІЙ ЗВІТ ОСНОВОПОЛОЖНИКОВІ ПЛАСТУ

Голова Головної Пластової Булави, пластун-сеньйор Юрій Ференцевич, склав Дротові над його могилою останній звіт:

«У глибокому смутку й болю стоїмо тут сьогодні перед цією домовиною. У смутку, що втратили свого Засновника та Идеолога, а в болю, що не можемо попрощати Його так, як Йому належиться.

Той, що 57 років свого трудолюбивого життя посвятив нашій організації, що своєю ідеєю дав стільки гарних хвилин тисячам української дівори та молоді — сьогодні відходить скромно і тихо на вічний спочинок у чужу землю.

Не грають Йому — Дротові на прощання пластові сурми, не проходять в останній дефіляді струнки лави пластунів і пластунок, не голосять сумної вістки дзвони св. Юра у Його рідному Львові.

Але вістка про відхід Нашого Дрота пролунала на хвилях етеру по всіх континентах, по всіх країнах вільного світу, де живе і діє Український Пласт. І в сьогоднішній день Його останньої пластової мандрівки на Вічну Ватру плинуть на це кладовище молитви та думки з Австралії, Англії, Аргентини, Канади, Німеччини та Сполучених Штатів Америки, із кожного міста, де б'ються пластові серця.

А мені припав почесний, але сумний обов'язок заступити тут їх усіх та скласти в їхньому імені Нашому Основоположникові прощальний салют:

Дорогий Дроте! Пластун сеньйор керівництва Юрій Ференцевич, голова Головної пластової Булави, зголошує Вам, що до останньої збірки стануло перед Вами сім тисяч п'ятсот п'ятдесят п'ять пластунів і пластунок, вірних Вашій Ідеї та готових виконувати Ваш заповіт!

Сильно! Красно! Обережно! Бистро!

**

ОСТАННЯ ДОРОГА ЗАСНОВНИКА ПЛАСТУ

У п'ятницю, 5 квітня ц. р., українське громадянство і представники Українського Пласту відправили на вічний спочинок на віденському цвинтарі тлінні останки Засновника та Ідеолога Пласту, проф. д-ра Олександра Тисовського-Дрота.

Похоронні відправи розпочалися у полудневих годинах в українській церкві св. Варвари Богослужбою та Панахидою, які відслужив парох Відня о. д-р В. Сюттик, ЧСВВ, в асисті о. Д. Ковалюка з Грацу та о. Т. Прокопова, ЧСВВ. Пластуні і пластунки з Німеччини тримали в часі відправ почесну стійку біля тетраподу, побіч якого на столику, покритому червоною китайкою з пластовою лілеєю, лежав на чорній оксамитній подушці пластовий капелюх і Орден Святого Юрія в золоті — найвище пластова відзначення, що його покійний Дрот одержав два роки тому з нагоди свого 80-річчя.

О 3-ій год. по полудні жалібна громада переїхала на Центральний Цвинтар, де в каплиці спочивали тлінні останки Покійного. У виповненій квітами та вінками каплиці почалися відправи біля домовини, на якій була синьо-жовта стрічка, червона китайка з пластовою лілеєю та пластовий капелюх. На домовину покладено як символ трьох головних обов'язків пластуна, якими так дорожив Покійний Дрот, три червоні троянди. Почесну стійку біля домовини тримали пластуні і пластунки з Німеччини (18 осіб), усі в одностроях, що приїхали на похорони під проводом голови своєї КПСтаршини, пл. сен. о. Михайла Коржана. Крім того було 15 пластунів без одностроїв, у більшості із США, які студіюють в Австрії.

Після відправи у каплиці, присутні попрямували на місце вічного спочинку Дрота. Пластуні і пластунки несли вінки від українського громадянства, пластового проводу, куреня УПС ім. С. Тисовського, членом якого був Покійний, та інших пластових куренів і з'єднань, приятелів і родини Покійного.

Побіч домовини почесну стійку перебрали старші пластуні і пластунки із США, що студіюють в Австрії, а за домовиною ішли — дружина Покійного Ірина та син Юрій, представники пластового проводу, а саме: голова Головної Пластової Ради — пл. сен. Юрій Старосольський з Вашингтону, голова Головної Пластової Булави — пл. сен. Юрій Ференцевич з Нью-Йорку, представник 1-го Куреня УПС ім. С. Тисовського і попередній голова пластового сеньйорату — пл. сен. Григорій Бобків із Клівленду, представники Пласту в Німеччині, представники українських організацій Відня та громадянство.

Після закінчення похоронних відправ прощав Покійного як парохіянина та визначного громадянина і педагога місцевий парох о. д-р В. Сюттик, від Координаційної Ради Українських Організацій Австрії — м-р. Юліан Костюк, від центрального пластового проводу — голова ГПРади, пл. сен. Юрій Старосольський, від Наукового Товариства ім. Шевченка — пл. сен. Атанас Фіголь, від КодУС-у та від Українського Центрального Допомогового Об'єднання в Австрії — д-р Сергій Наклович, від Української Санітарно-Харитативної Служби в Австрії д-р Кириця, від пластового сеньйорату та 1-го Куреня УПС — пл. сен. Григорій Бобків, від куренів УПС і УСП "Лісові Чорти" — пл. сен. Михайло Добрянський. Останнім говорив голова Головної Пластової Булави — пл. сен. Юрій Ференцевич, який коротко, по-пластовому склав Покійному Засновникові Пласту останній звіт, що "до останньої збірки стануло перед Вами 7555 пластунів і пластунок у вільному світі, вірних Вашій Ідеї та готових виконати Ваш заповіт..." Пластовою піснею "Ніч вже йде" попрощали пластуні свого засновника та ідеолога у мандрівку на Вічну Ватру... Під час Богослужб та похоронних відправ співав прегарно віденський хор церкви св. Варвари під орудою проф. А. Гнатишина

Увечері 5-го квітня відбулися в одному з ресторанів Відня жалібні сходи поминки, у яких взяли участь — родина Покійного, духовенство, представники українського громадянства та представники пластового проводу, що прибули на похорон.

На закінчення поминок промовив теплим словом до родини від українського громадянства д-р М. Іванович, а від пластового проводу дякував усім, що спричинилися до влаштування похорону та віддали покійному Дротові останню прислугу, голова ГПБулави — пл. сен. Юрій Ференцевич. Наприкінці дружина Покійного подякувала представникам Пласту і громадянства за підтримку і поміч у таких важких хвиликах.

Згідно з дорученням Головної Пластової Булави в місцевостях усіх пластових станиць шістьох країн вільного світу, де діє Пласт, відбулися 6-го квітня Панахиди за спокій Душі Дрота, а 9 травня — у сороковий день від Його смерги — поминальні Богослуження та жалібні апелі.

Ю. Ф.

З ДУМОК ДРОТА:

Отож пізнай точно, що і якими способами придбав собі наш народ у давнину, що і чому утратив, що міг придбати і чому не придбав, та й зрозумієш, що йому треба допомоги твоєї і всіх пластунів.

Михайло Добрянський

ПОХОВАЛИ ПАНА ОТАМАНА...

(Розмова у потязі з Відня до Мюнхену)

— Поховали Пана Отамана...

— Так, поховали. Зі щирим смутком, але і зі справжньою пошаною відправили Основоположника Пласту на вічний спочинок.

— А мушу сказати: гарний похорон мав наш незабутній Дрот — якщо взагалі можна так говорити про смутний обряд похорону.

— Гарний із кожного погляду. Віденська погода цього дня була йому ласкава — увесь день — сонце і тепло.

— Молодь приїхала з Мюнхену. Це найбільше, що пластуни могли в цю хвилину зробити для Дрота. Цих кільканадцять дівчат і хлопців на похороні Першого Пластуна — залишаться незабутнім спомином для віденських українців. Так сказав мені один старий наш земляк — віденець.

— ...і ця молодь своєю присутністю продемонструвала, що пластова ідея живе і житиме.

— А група студентів з Інсбрука, — вони подбали про організаційну ділянку та заопікувалися приїжджими гістьми.

— Не тільки це. Ті і ті разом засвідчили, що це був похорон саме провідника молоді.

— На цьому варто наголосити: провідник молоді, який переконав тисячі пластової молоді, що в світі є краще і ліпше життя.

— Дрот відійшов у вічність зі свідомістю добре виконаного обов'язку. А ми повинні додати: Дрот добре заслужився супроти свого народу. Ця свідомість така виразна саме тепер. Смутний обряд похорону спонукує думку завернути в минуле і підбити підсумок одного такого творчого життя.

— Ти це добре сформулював: «творче життя». Тоді, у перших роках, ми зовсім не думали, яка це велика справа, що її започаткував Дрот. Який могутній рух виріс із цього (я зовсім не вагаюся сказати «могутній рух»). Тільки дати волю думці і спробувати відгадати, щоб із цього вийшло, якби не заборони, якби не воєнна хуртовина, що все вивернула, якби не большевицька навала... Якби Пласт мав опіку уряду своєї власної держави...

— ...якби Пласт міг був поширитися на всю Україну.

Мовчанка. Фантазія працює, але ніхто не наважується висловити, що спадає на думку.

— А що ти думаєш? Ти був тоді у Львові, в Академічній гімназії, бачив Дрота зблизька у школі, зустрічав його на пластових сходинах. Чи гадав він собі, що це твориться щось велике?

— Не знаю...

І знову мовчанка. Бо що міг знати гімназист-початківець? Це було 1921-ого року, коли вступив він до гуртка «Олень» першого пластового полку ім. Петра Конашевича-Сагайдачного. — Зрештою, з історії знаємо, що все велике постає з малих початків. І часто зачинателі не усвідомлюють, які великі речі розпочинають.

— Тим більша їхня заслуга супроти історії.

— Усе вийшло з маленької, «мансардової», кімнати в будинку проф. Кирила Студинського, при вулиці Хмельовського. Ми влаштували там наші сходини. Взимку Дрот відступав нам свою кімнату (він жив у цьому будинку), бо мансардова кімната не мала печі. Більші сходини і збори були в Ставропігії (при Бляхарській вулиці, близько Ринку). Із кожним роком росла організація, росла із силою стихії молодого руху.

— Це був — не тільки молодий рух, але рух молоді. І це істотне.

— Істотним було щось інше. Але про це може потім. Пластова організація не лише росла, але здобувала симпатії старшого суспільства. Нагадую: перше публічне пластова свято відбулось у Народньому Домі; найбільша зала вщерть заповнена гістьми. «Свято весни» влаштовано у просторому городі Сестер Василянок (при вул. Потоцького, «на горі»), гостей було ще більше. Потім пластові імпрези відбувалися на площі Сокола-Батька. Як тільки прийшла весна, кликав ліс. Хто не пам'ятає прекрасних околиць навколо Львова! Майже щонеділі гуртки мандрували. Інколи вирушав увесь полк, і це була подія; її довго обговорювали.

— А як ви бачили Дрота на такому тлі?

— Ми не бачили Дрота «на тлі», бо він тримав себе радше в тіні, «за тлом», за кулісами. Але ми завжди відчували його присутність в організації. Ми знали, що «все це» від нього вийшло. Адже тоді вийшла книга Дрота «Життя в Пласті», тоді ще всюди можна було дістати передвоєнне видання його книжки «Пласт».

**

— Не забудь, що ти пообіцяв говорити про істотне в розвитку Пласту.

— Справді, є одна дуже істотна річ: це особливість того історичного моменту, у якому з'являється Пласт, і те, що він приносить в український світ.

— Можу поправити? Є дві істотні речі, бо історичний момент і зміст Пласту — два відмінні поняття.

— Погоджуюся, якщо це потрібне для ясності в розмові. Отже, твір Дрота з'явився в таку добу, коли українське галицьке суспільство переживало особливу гарячку, а в цьому туга за новим змістом українського життя була характеричною ознакою цієї доби.

— Може треба висловитися точніше: Пласт з'явився ще до війни, а ти говориш про післявоєнний період.

— Заввага тільки частково слушна. Пласт у Львові до 1-ої світової війни — це лише зерно, що його засіяв Дрот на українському ґрунті. Зерно зійшло, але почало розвиватися щойно після війни. І для його розвитку настала дуже сприятлива атмосфера.

— Сумніваюся, чи чуже панування, та ще безпосередньо після втрати нашої держави, могло витворити Пластові сприятливу атмосферу.

— Я ж говорю про атмосферу в українському суспільстві. Утрата української держави в Галичині потрясла нашим суспільством до самих основ. Заламалися всі дотогочасні поняття суспільні і політичні, ба більше — поняття етичні. Молода генерація, головню колишні учасники визвольної боротьби, провадили безжалісну критику пройденого етапу, зокрема критику метод політичної дії старшого покоління. Хоча ця критика була дуже несправедлива...

— Чому несправедлива?

— Була несправедлива та й однобічна, бо не враховувала об'єктивних умов та історичного розвитку і цілком ігнорувала позитивні вартості старшого покоління.

— Цю думку варто уточнити, бо ми досі не бачимо цих вартостей.

— А проте, вони були. Візьми на увагу те, у якому стані перебувало наше суспільство в Галичині, скажімо — у 1860-тих роках, і зваж, який шлях воно пройшло за півстоліття, до 1-го листопада 1918-го року, то маеш, принаймні в нашій історії, випадок національного відродження без прецеденсу. З етнографічної маси поголовно неграмотного люду і жменьки матеріально вбогого духівництва постала модерна нація, свідомо своєї єдності та ідентичності з Україною по тому боці Збруча. І це суспільство 1918-го року піднеслося на такий рівень психічної зрілості, що рішилося здобути власну державу, і справді її здобуло.

— ... але швидко цю державу втратило.

— Це правда, але в ході наших думок цей факт — другорядний. Першу вагу має ось що: ця держава нічим не була гірша від тієї, яку в тому самому часі створили поляки, чехи, серби, яку трохи раніше дістали румуни, болгари. Я свідомо кажу «дістали», бо цим я хочу наголосити, що всі вони мали сприятливу міжнародню ситуацію. Тимчасом для нас ця ситуація була якнайгірша. Але це зовсім не зменшує позитивних цінностей тієї генерації, що дала відродження і творила державу. Жертовність широких мас (нагадати хоча б одне: покликані урядом до війська річники були мобілізовані у 80 відсотках, явище вийняткове в Європі 1918-го року), відданість народній справі і патріотизм інтелігентного загалу (у цьому і духівництва), співпраця низів з верхами, — це все ті позитиви, які треба як слід оцінити (а їх було більше).

— На жаль, справедливість, як історична категорія і категорія моральна — не завжди покриваються.

— Що ти хочеш цим сказати?

— Критика старшої генерації у 1920-тих роках була з морального погляду несправедлива, але з історичного — конечна.

— Залишімо цю проблему, хоч яка вона цікава. Бо йдеться про те, щоб усвідомити історичну роль і значення Основоположника Пласту. Отже, критика — вона була нещадна, навіть жорстока, але вона була щира, поскільки до уваги входить молодь. І тому ця критика відкривала шлях новим пошукам, новим процесам, новим рухам. Молода генерація жадібно шукала відповіді на питання: що ж далі? Тим шляхом, яким ішли «вони», «ми не підемо».

— Яка ж відповідь була на це питання?

— Різні діячі давали різні відповіді. Я бачу у твоїх очах запитання, — кого я маю на увазі? Але я не буду тут називати імен. Мене цікавить відповідь Пласту — не тільки з уваги на особу Основоположника, але й тому, що відповідь Пласту має одну перевагу над усіма іншими: вона була актуальна тоді, і буде актуальна завтра. Для Пласту характеристичне те, що його засновник і духовий провідник — сам не давав відповіді, але зате дав молоді змогу, показав шлях, назвав методи, які їй допомогли знайти правильну відповідь тоді і в кожній ситуації у майбутньому. Ми на початку нашої розмови згадали «творче життя».

— Власне зусилля, незадоволення сучасним і шукання ліпшого — це шлях творчої думки. Шукати власного, оригінального розв'язання всіх актуальних проблем, не тільки своїх особистих, але й загальних (національних і вселюдських), знайти власну форму і свій стиль у вислові того, що болить у глибині душі і прагне виразу та слова. Це творчий шлях...

— Можна й так сформулювати. Тільки цю загальну формулу треба застосувати до конкретного. Коли на сходинах пластового гуртка юнаки, а також і старші пластуни, вивчали історію України, зокрема добу визвольної боротьби, і обговорювали її потім у пристрастних суперечках, то в цьому кожному знаходив власну відповідь — чому так сталося, яка причина наших національних невдач.

Чи кожен доходив до іншої концепції?

— Я зовсім не хочу цього сказати. Я наголошую тільки те, що кожен доходив до одного: до проблеми держави. І це було нове.

— Чи ти не перебільшуєш?

— Я говорю так, як я це пам'ятаю. Це була надзвичайна доба. Я не переескравлюю. Питання, чому ми втратили нашу державу, висіло у повітрі, бо воно було всюди. Ще й чуже панування, яке на кожному кроці ображувало національну гідність, накидало запит: чи це мусіло прийти? Міжнародня ситуація — кажуть одні,